

ДАБРО-БОСАНСКИ ИСТОЧНИК

лист за црквено-просвјетне потребе српско-
прав. свештенства у Босни и Херцеговини.

Издаје двапут у мјесецу. — Цијена 3 фор. годишње.

Бр. 11. и 12.

Сарајево, мјесеца Јуна 1889.

Год. III.

Из црквеног права и црквене праксе.

Пише Т. Алагић, проф. богословије на Релеву.

О БРАКУ.

(Наставак.)

III.

в. Отмица туђе жене. Отмица туђе жене може да пазове троструку брачну сметњу и то: сметњу ушљед отмице; сметњу због брака, који већ постоји; и сметњу, која постаје у шљед прељубе. Законик цара Теодосија прописује оштриу казан за оваку отмицу, него за икакву другу. „Одређујемо — говори се тамо — да се ово много више врши над онијема, који су се усудили, да отимљу удате жене, јер падају у двоструко злочинство, прељубе и отмице, и треба, да се оштрије казни злочинство прељубе у овоме случају“¹⁾

г. Отмица калуђерице. Код отмице калуђерице не пита се, да ли је калуђерица пристала сама на отмицу. Овдје је разлог кажњењу, што се лишава тијем калуђерица својега објета, каноничког живота. Натпис 25. књ. 9. Теодосијева законика и наперан је управо против отмице жена, које су Богу посвећене, и позива се на конституције²⁾ првашнијех царева, које

¹⁾ Књ. 9. н. 13. гл. 1.: Quae multo magis contra eos obtinere sancimus, qui nuptas mulieres ausi sunt rapere, quia duplici tenentur crimine, tam adulterii, quam rapinae. et oportet a ceribus adulterii crimen ex hac adjectione puniri.

²⁾ Рјешења, одлуке и наредбе римскијех царева, означаваху се опћим именом: constitutio. в. Систем римског прив. права од Гл. Гершаћа, Београд 1882. стр. 103.

одређиваху с почетка смртну казан¹⁾, а кашње робију²⁾. Јустинијан је одредио, да се осижече глава сваком отмичару, а особито отмичару калуђерице, јер да је отмица калуђерице не само људска неправда, него и гријех против божијег свемогућства, почем се губитак дјевичанства, које је Богу посвећено, не може накнадити. Византијско право попустило је кашње од ове оштроће те је захтијевало, да се смрћу казни отмичар, ако се је послужио оружјем, иначе тјелесном казни и робијом³⁾.

4. Над је отмица заиста извршена.

Суштина брачне сметње, која се оснива на отмици зависи најпошље од тога, да ли је отмица заиста извршена била. Треба да се одведе женско лице с једног мјеста на друго посредством физичке силе или лукавства, страшењем или пријетњом. При томе је све једно, било лице одведено у обличје или даљне мјесто, у држави или ван државе; да ли је постигао отмичар своју намјеру или није. Све ово види се из појма

¹⁾ Конст. цара Констанција од г. 354. и цара Јовицијана од г. 364.

²⁾ Конст. царева Хонорија и Теодосија од г. 420.

³⁾ Zhishman: Eherecht стр. 572.

грчке ријечи арпазин, што значи страшно уграбити, у физичком и моралном смислу. Свуда се узима у обзир, најприје злочинство, које чини главни моменат брачне сметње, па онда тек та прилика, што је женско лице кроз отмицу дошло у таки положај, у коме му није могуће било, да изјави своју слободну вољу на брак.

Што није на силу било, то не подлежи црквеној казни, примјечава св. Василије велики, ако није побуда таког поступка било оскврњене дјевојке, или крађа; а удовица је, говори, власна по себи, и у вољи јој је, да слиједи отмицару; за то ми не морамо водити никаква старања, што у спољности бива¹⁾. Зонара и Валсамон разумију ту случај, кад се удовица пушти, да је одведу у намјери, да тијем оправда брак, који не одобравају њезина дјеца или њезини сродници²⁾. Овдје се суди не оно, што се представља, него намјера, говори св. Василије³⁾, и по томе је брак удовице законит, јер је по слободној вољи склопљен⁴⁾.

5. Пошљедице отмице.

Пошто отмица чини сметњу јавнога права, кога се нико одрећи не може, то против таког чина јавна власт истрагу води. Посебне пошљедице отмице јесу:

а. Грађанска казан. Византијско право разликовало се је у овој ствари од римскога у толико, у колико је искало, да се отмица казни смрћу само онда, ако је извршена помоћу оружја, дочим се иначе задовољавало с' тијем, да се злочинац казни са губитком м у ж е в љ е в е в л а с т и н а д ж е н о м⁵⁾, а помоћници тјелесном казни и робљом. Даље је остало при старијој одредби, која је казнила отмицара и са двогодишњом инфамијом⁶⁾. И византијско је право допуштало сродницима отетог лица, да својевољно казне отмицара, кад га на дјелу ухвате⁷⁾. — Законик српскога цара Душана диктира такођер оштру казан за отмицу. Ако властелин узме госпођу (владику) на силу, да му се обе руке одсијеку и нос одреже.

¹⁾ Вас. вел. пр. 30.

²⁾ Тум. Зон. и Валс. на пр. 30. Вас. вел.

³⁾ Пр. 53.

⁴⁾ Тум. Валс. на 53. Вас. вел. — в. Zhishman: стр. 573

⁵⁾ Manus.

⁶⁾ Под инфамијом-infamia, разумијеваше се у римском праву, презрениост, умањење части грађанске ушљед аудске пресуде, види: Сист. рим. прив. права од Гл. Гершића стр. 217.

⁷⁾ Zhishman стр. 574.

Ако то уради себар (тежак) да се објеси. Ако своју другу (себарку) узме на силу, да му се обе руке одсијеку и нос одреже¹⁾.

Данашње право не поступа истина тако оштро против отмицара и њихових помоћника, као што је поступало римско-византијско и старо српско, али ипак држи отмицу за злочинство. Тако се по австријском казн. закону §. §. 57. 96. и 97. казни отмица са тешком тамницом од 6 мјесеци до годину дана. У Русији лишвају се отмицари особних и сталежних права, шаљу се у Сиберију. Ако пристане дјевојка на отмицу, казни се тамо отмицар тамницом од 4—8 мјесеци, дјевојка се пак шаље за то вријеме у манастир²⁾.

б. Црквене казни. Најстарији канонички прописи одређују, да се одлучи отмицар од црквене заједнице³⁾. Св. Василије примјечавујући, да нема древнога правила о отмици и њезином кажњењу, ријешо је, да буду ван опћења молитава отмицари и њихови помоћници 3—4 године⁴⁾.

Тек 27. правило халкидонског сабора и 92. пр. сабора трулеког, изрекоше анатему над отмицаром и помоћницима му. Ова црквена казан треба да траје, док се не преда лице, које је још под влашћу родитељском или туторима, заручница заручнику, калуђерица манастиру, а слободно и неодвисно лице на слободу пушти⁵⁾.

б. Брак кроз отмицу не вриједи.

Како је римско-византијско право држало отмицу за већи злочин, него што је прељуба, тако је и забрањивало, да се брак склопи између отмицара и отете; а ако је био склопљен захтијевало је, да се разријешо као неморално дјело. У колико су ти прописи ушли у номоканон патријарха Фотија и у тумачења канона, у толико су и вриједили као црквени закони, који држе отмицу за брачну сметњу. Зборник канона Јована Схолостика, потоњег патријарха цариградског (565—578.) и Епитоми или кратки извод правила Симеона мађистра или логотета, садрже само оштро каноничке прописе црквене, који истина оваке бракове забрањују, али ако

¹⁾ Историја српског народа од П. Срећковића, Београд 1889. Свезак II. стр. 939.

²⁾ Аљбов: Кр. курс лекц. по црк. праву. С. Петербург 1882. стр. 185. — ср. српског крив. зак. §. 138.

³⁾ Ср. ап. пр. 67.

⁴⁾ Ср. пр. 22. и 30.

⁵⁾ Пр. 22. св. Вас. и тум. Валс.

су већ склопљени, не одузимају им вриједности. Свакако су црквени прописи били блажији од цивилнијех. У почетку 10. вијека покушао је био цар Лав Филозоф, да ову разлику изглади. У својој 35. новели изјављује, да неће ни да обара црквене законе, ни да удара на грађанско право, које постоји, него да му је намјера само, да ублажи оштроћу овога пошљедњега. За то је поновио одредбу у Прохирону, у којој стајаше, да не вриједи брак између отмичара и отетог лица, но да се не казни отмица смрћу, као што је то нарочито Јустинијанов закон захтијевао; за тијем је позвао и цркву, да изјави, да бракови, који су кроз отмицу закључени, немају вриједности¹⁾. — Црква се није опирала томе, пошто и њезини канони нијесу признавали такве бракове све дотле, докле није била скинута анатема²⁾. С' временом је утврђено начело, да се бракови кроз отмицу, забране не само цивилним, већ и црквеним законима. Ово је особито становиште канониста, који су каноне разјашњавали мјестима римско-византијског права, и разна питања рјешавали по томе праву. Највише је имао повода Валсамон, да то потврди, кад се за његово вријеме појавило питање, да ли вриједи брак онда бар, кад је неко отео дјевојку за то, што прилике његовог звања и стања нијесу биле за јаван брак. Валсамон је одговорио на то, да није могуће, да су оци саборски могли допустити брак, којим се потпомаже неморалност и руши државни поредак³⁾. Исто тако одговорио је Валсамон на питање, да ли је брак допуштен, ако дјевојка пошље отмице пристане на њега са отмичаром, — да таки брак не вриједи⁴⁾. — У осталом и требало је и римско-византијско и црквено право као свако позитивно право, да остане дошљедно, чим је рачунало отмицу међу злочине. Један од најбољих канониста данас др. Шулте каже, да при пресуди отмице не руководи толико ограничење слободне воље, колико злочинство, поврједа закона, који требају да захтијевају слободу и у самијем мотивима⁵⁾.

У римској цркви стоји са овим питањем овако: Сабор, који је држан у Орлеану од 511.

¹⁾ Zhishman стр. 576.

²⁾ Вас. вел. пр. 22.

³⁾ Zhishman стр. 577.

⁴⁾ Тум. Валс. на пр. 92. трулског сабора — в. правила с' тум. Москва 1877.

⁵⁾ Lehrbuch des kath. und evang. Kirchenrechts, Giesen 1886. стр. 395.

у својему 2. правилу наређује: „Ако је ко отео женско лице, те због прогонства побјегао у цркву, треба да се пушти на слободу лице, које је на силу отето. Отмичар пак, поштеђен од даљне казни, продаје се за роба, или да се откупи. Ако је дјевојка прије или пошље отмице пристала на исту, треба да се са извином њезиног дјела, поврати њезином оцу, ако је још у животу, а отмичар треба да даде сатисфакцију њезином оцу, т. ј. да постане његов роб, или да се откупи¹⁾. Карло велики и његови наслѣдници поштрили су ову наредбу, јер им се чинише сувише блага и за морал штетна, те не даваху оваким браковима никакве вриједности; без обзира, да ли је дјевојка пристала на отмицу. То свједочи сабор који је држан у Ахену год. 817., и сабор, који је држан у Вернелу г. 844. Први у 22—24 гл. говори: „С' погледом на отета женска лица и на отмичаре, вриједе старе одредбе сабора халкидонског и анкиреког“; а други: „Ако ко отме туђу заручницу треба је, макар била обешчашћена, повратити њезином заручнику по правилу 11. анкирског сабора. Отмичара пак, треба да казни грађански закон, јер је презрио искључење од црквеног опћења²⁾. Али је папа Инокентије III. год. 1201. одступио од ове каноничке наредбе, те је допустио, да се може законито склопити брак између отмичара и отетог лица, ако је ово пошљедње на то пристало, и могло пристати. т. ј. ако иначе каквијех сметња нема³⁾. Тридентски сабор (1545—1563). рјешава овај предмет овако: „Одлучује св. сабор да међу отетом, док је год у рукама отмичара, не може постојати никакав брак. А кад отета, од отмичара одијељена, и на мјесто сигурно и слободно смјештена, пристане, да га узме за мужа нека је отмичар узме за жену⁴⁾. Према овоме римска црква држи отмицу за јавну брачну сметњу, која раставља брак⁵⁾. докле дјевојка по

¹⁾ Corp. jur. can. c. 3. — Hefele: Conciliengeschichte II. свезак 2, изд. стр. 661.

²⁾ Hefele: Conciliengeschichte IV. свезак, 2. изд. стр. 27. и 111.

³⁾ Rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in consensum, et quod ante displicuit, tandem incipiat complacere. dummodo ad contrahendum sint personae legitimae: Schulte стр. 396. и Kuzmany: Handb. d. allg. Ehegesetzes стр. 148.

⁴⁾ Decernit sancta synodus, inter raptam. quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere matrimonium. Quodsi rapta a raptore separata, et in loco tuto et libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat: cap. 6. de reform. matr. Sess. 24.

⁵⁾ Impedimentum raptus publicum dirimens.

својој слободној вољи не пристане на отмицу т. ј. на брак са отмичаром ¹⁾).

Пошљедоватељи протестанства кажу: „Ако, је лице отето, треба да се пушти на слободу и то, ако је недорасло (малољетно), да се преда очинској власти; ако је одведено, дакле е' њезином вољом, а преко воље онијех, под чију власт спада, треба га такођер повратити; брак,

¹⁾ Schulte стр 396.

који се међу тијем склопи, не вриједи, а може вриједити само онда, кад се сагласе с тијем они, којих је потребан глас, да се брак правилно закључи ¹⁾.

Австријског опћег. грађ зак. §. 56. гласи: „Пристајање на брак не вриједи ни онда, ако је очитовано од стране отетог лица, док још није било на слободу пуштено.“

¹⁾ C. Kuzmany: Handb. d. allg. Eherechtes стр. 146. (Наставиће се)

Слово о „духу времена“.

Говорио митрополит Зворнички Дионисије 26. Марта тек. године т. ј. на 5 недељу часног поста у катедралној цркви у Д. Тузли.

(Свршетак.)

Три су ствари на које треба, по мом мишљењу, да обратимо понајвише сву нашу пажњу, јер су оне најкорисније по нас и најпробитачније за нашу цјелу; а то су: **породица, школа и религиозно васпитање**. Породица је темељ и главно огњиште моралног изображења човјека, те за то кад се хоће да оцјени морално стање каквог друштва или народа, баца се поглед на породицу; јер ако су добре и моралне поједине породице, онда је ријети да је и сав дотични народ добар и моралан; напротив пак, ако нису породице у свом добром реду. У крилу породице најпре са мајчинијем још млијеком исисавамо и прве клице сваког даљег нашег развијања. Дужност пак родитеља није само да роде дјецу и да им живот очувају, него још већу они дужност имају и да их васпитају и упућују на добро; треба да уливају у млађана срца свог порода дух и искрене љубави према Богу и ближњем, према добрим наукама и дужностима њиховијем према цркви, домовини, држави, својим родитељима и самим себи. Али ово нетреба изводити просто ладнокрвно, већ са најосјетљивијим начином и живим ријечима треба сијати у њежно срце дјетета благородно сјеме свију горенаведених племенитих мисли. Засада е' то ми још по несрећи далеко од тог реда и начина; али баш зато морамо што прије прегнути и на то, док још имамо времена, да не би се послје узалуд кајали. Нити дакле треба батином и плашњама дотеривати дјете кад зађе с' пута, нити га пак мазити и митити, нити га учити на лакомство и на убитачно уживање испуњавањем његових безумних жеља и захтјева; јер на тај

се начин понајвише дјеца кваре. Дјецу своју треба од срца љубити, те зато нити им давати образ, нити их пак стрељати горким и наopakим погледом; а понајвише нетреба им хрђав примјер давати; никад нетреба отац и мати пред својом дјецом да се свађају нити да се шалакају несланом шалом, него да се вазда једнаком љубазном родитељском озбиљношћу према својој дјечи држе, причајући им родитељском наклоношћу и пријазношћу племените и узвишене приче и заповједајући им благо: да врше своје покућне послове; и уопће — као што каже св. Апостол Павле — треба „их гадјити у науци и страху Господњем.“ (Ефес. 6. 4.) Такви само родитељи могу поуздано дати и себи и народу и Богу и цару добру и ваљану дјецу.

Да пријеђеме на школу нашу. Што започиње породица с' дјецом, то довршује школа. Школи припада да просвјети ум дјетета, да му облагороди и морализира сућут и да му ојача и укријепи добру вољу, пружајући му добар начин и лакоћу да би могло схваћати добро и без муке што учи, мрзити на свако зло на свијету на раскош, на лолање и тим подобна, и да може задобити љубав и неодољиву вољу и наклоност на свако племенито дјело. А то све једино се може постићи свијесним, ваљаним и вјештим учитељима, који су не само посвећени срцем и душом свом светом позиву, него и узор побожног и моралног владања, и то све на основу најчистије педагошке системе и личне вјештине уз доста стечене учитељске праксе. А оваке добре учитеље треба поштовати и назити као

највеће народне добротворе. На тај се само начин можемо надати да ћемо имати велике користи од наших школа у практичном животу данас учеће се младежи и мирном савјешћу лећи у гроб кад нас Бог позове с' убијењем: да за собом остављамо поштене и ваљане на- шљеднике, који ће моћи од велике користи бити и себи и својој кући и цркви и домовини; а што је у том најглавније: да ће они и боље од нас умјети и своје школе поболшати и да- леко боље, него ми своју дјецу васпитати.

Рецимо сад коју и о религиозном васпитању. Није доста: да је породично васпитање бриж- љиво и добро. Није довољно: да школе испуња- вају тачно свој свети задатак; него је нужно да непрестано у школама пири и християнски дах т. ј. религиозни осјећај; а баш је ово у нас најзанемаренија Нит смо врући према светој Вјери отаца наших нити хладни, него смо млаки. О! колико смо натраг ударили, што се те најеветије наше дужности тиче! Гђе је данас у нас она многохваљена и по цје- лом готов свијету чувена босанска побожност! Колико ли данас имамо породица: да се јутром вечером уредно Богу моле и испуњавају и остале своје религиозне дужности! Ми не само у по- родичном кругу незадујемо у том, него и у самој цркви. Ево ће прође и пета неђеља часног поста: колико је нас походило уредно цркву у том растојању, колико ли је њих, који су се искрено исповједали и достојно причестили? **Религиозно васпитање — љубезни моји — треба да ухвати дубљег корјена у школама нашим.** При преда- вању вјеронаука дјеци, нетреба учитељи да се задовољавају само сотим: да што више то јест вјерозаконска знања прибаве својим ђацима, него треба да обраћају сву своју учитељску пажњу понајвише на морално и религиозно изображење срца и воље дјетета. Нетреба само да уче ђаци: да је било негда неког прекрасног Јосифа, кога су његова браћа продала, или да је пророк и боговидац Мојсеј примно закон од Бога на Гори Синајској и остале догађаје старог и новог завјета? треба та предавања и да дјелују на срце дјетета и привољавају га на подражење добрих и похвалних дјела и примјера, а на одвраћање од хрђавих и порочних. У тој струци треба учитељи да се највише труде око својих ђака, јер је добро религиозно васпитање њихово најтврђа основа свега осталог на свијету добра,

ако хоће да буду награђени и од Бога и од људи као добри учитељи.

Љубезни моји, — већ и од себе знате, а и од овог слабог говора убједилисте се, држим; да је овај наш вијек у ком ми по наредби Божијој своје дане проводимо веома тугаљив и опасан! Лукави „дух времена“ руга се безобразно тру- јући и ум наш и срце и вољу. Није могуће да нам ненауди кад га дишемо и то у великој количини; па како и неби; помислите само колико су већ пута до сада српски наши веле- научењаци прештампали књигу Ренана, једног француског безбожника, који је покушао да тобож докаже да Спаситељ наш Исус Христос није Син Божији и Бог, већ прост само човјек. И премда није могао такво што доказати ни по прилици, само што је нашарао читав низ хи- потеза т. ј. предпоставака што то значи: „ако је ово тако и овако, онда је и оно тако и онако.“ И премда су многи и многи и то далеко бољи научењаци оповргли ту Ренанову безбожничку књигу и са непобитним доказима освједочили свијету да Ренан лаже и да је Исус Христос прави Бег и уједно савршен човјек, ипак наши научењаци ти велики добротвори српства, као што сами о себи у сва звона звоне, нехтједоше уз превод Ренанове књиге, једну бар од оноли- ких против Ренановог брбљања ваљано написаних књига превести на наш језик, те да би могао свијет увидити: ко има право, Ренан ли, или његови противници. Тако вам је и са неким прекосавеким српским нашим књижевним листом. Душа му је кад кад дерати се на сва уста: да нема Бога, да нема душе, него да је све и сва на свијету материја. И то он превађа, као што сам каже, из књиге једног од најученијих да- нашњих природослова именованом Вирхова. Нељутимо се ни најмање том нашем књижевном листу што тако чини; на част му та његова назви- књижевничка дика и понос са оваким лажљивим материјалистичним мислима. Али се неможемо довољно начудити: како смије тај лист пред- стављати Вирхова као безбожника, те тијем тровати у убијати морално и душевно своју браћу Србе, који га плаћају, када Вирхов и у списима својим, а и сваком датом му приликом било то у сједницама антрополошког друштва, ког је и он члан, било у приватном разговору са другим научењацима — било је то један пут и у самим берлинским делегацијама — не

само пориче безбожничке мисли материјалиста и признаје да има душе и Бога, него и преклиње све оне који износе пред свијетом у новинама такве безбожничке лажљиве мисли, те упропашћује свијет душевно, када оваке материјалистичне мисли у претресу се још налазе и то међу неким природословима, а не да је доказано стручњачки: да су истините; нити ће се игда, вели даље Вирхов, моћи доказати: да је овај свијет само материја. Судите сад сами — драги моји хришћани — шта заслужују сви они наши научењаци, који тако раде т. ј. крију од нас оно што је јасно доказано; да је истинито, свето и божанствено, а износе нам на видик само безбожничке лажи да би нас тијем у срцу убили. Наоружајмо се дакле противу оваких опасних непријатеља вјером и надом у Бога истинога и међу собом братском љубављу и слогом. Немојте жалити мало више новаца и

труда за побољшање и бољи успјех наших школа. Васпитавајмо своју дјецу побожно и поштено добрим примјером и очинским савјетима. Молимо се Богу непрестано и немојмо се отуђивати од свете цркве, него је похађајмо вазда као што смо то пре уредније чинили. Вазда и на сваком мјесту докажимо: да смо прави синови оних блажених Срба, који нису жалили своју крв до посљедње капи за вјеру православну. А поврх свега тога нека буде опет речено: пазимо, за Бога, пазимо на своју дјецу и код куће и у школи и изван куће и школе. Овако савјесно радећи несумњајмо ни најмање: да ће нам и Бог помоћи да извидимо своје духовне и моралне ране и да у будуће растемо и напредујемо у сваком добром и богоугодном дјелу, на угјеху наше свете цркве, на велику корист нашу и наше миле домовине, а на спасење душа наших. Амин.

Опис свечаности

приликом посвећења високопреосвештеног господина Серафима Перовића, за АЕ. и Митрополита Херцеговачко-захумског дана 16. априла 1889.

Пошто је на Томину неђељу, 16. апр. о. г. посвећен високопреосвештени госп. Серафим Перовић за српско-правосл. херцеговачког Митрополита, држим, да ће занимати читаоце нашег „Источника“, ако им ма и укратко опишем ту значајну и ријетку свечаност српску, које учесници бијашу не само Срби Херцеговци, већ и многи одлични Срби из сусједних српских крајева.

По долазку Митрополита Серафима из Беча, гдје је положио заклетву, одмах се отпочеше припреме чинити за прославу његова посвећења. — 14. априла у петак по подне дошао је жељезничким влаком у Мостар боко-которски Епископ г. Петрановић у пратњи которског пречасног проте Миџора и ђакона Макарија, с' њима је дошао и опћински тајник из Котора Стево Врчевић. Од стране госп. Митрополита Серафима изашао је пред

њих до Метковића Тодоровић, игуман житомисљџићи, а код манастира Житомишљџића причекало их је браство манастира са ондашњим учитељем. У Мостару на колодвору бијаше народ искупљен, да поздрави свог високог госта. При излазку из вагона пошто га је поздравио Митрополит Серафим, окрене се владика Петрановић, ганут изванредно народнијем причеком, те свему народу захвали на дочеку. — Истог дана у вече приспјео је жељезничким влаком у Мостар Митрополит сарајевски г. Николајевић у пратњи свога протођакона Бошковића, а с' њима и тузлански Митрополит г. Дионисије у пратњи свога тајника. И њих у име Митрополита Перовића дочекао је у Острошцу игуман Тодоровић, а множина пак народа са Митрополитом Перовићем причекала их је на станици у Мостару и допратила у Фроцлеров хотел, гдје су и коначили.

Сјутра-дан у суботу 15. априла посјетили су Митрополити са Епископом Петрановићем Митрополита Серафима подмаршала Арлова, окружног предстојника барона Бенка, римокатоличког бискупа Буцонића и градског началника. Сви ови исти дан вратили су им посјете. Тога дана по подне у 6½ сати стигао је у Мостар жељезничким влаком царски комесар преузвишени барон Апел са грађанским доглавником бароном Кучером. На колодвору дочекали су високе госте Митрополити, Епископ Петрановић, срп. прав. општина, официрски кор, чиновништво, градско заступство и множина народа. — Још на два дана пред свечаност бијаху поиздолазиле силне депутације из Херцеговине и даљних крајева, а свештеника се искупило из разних крајева преко 40.

Свечаност митрополитска отпочела је у суботу на вечерњу, а предсказиваху је српске и царске заставе, којима бијаше искићена српска црква, митрополија и цијела варош. Испред вечерња ступи Митрополит Николајевић у катедралну мостарску цркву и стаде у владичански пријесто. Вечерње је одслужио Митрополит Серафим (као архимандрит) са више свештеника и тројицом ђакона. Пошто се свршило вечерње изађе Митрополит Серафим из олтара (без орната) и стане испред солеје.

На солеју ступи сад игуман Тодоровић и узвишеним гласом зашта Митрополита Серафима овако :

„Честни отче! Всепресвѣтлѣкиши и самодержавнѣкиши великии Господаръ и Императоръ нашъ и апостолски краљ Францъ Јосифъ првии ѡказом повелѣаетъ, и всесвѣтѣкиши и вселенски нашъ Патріархъ Діонисіи патњи вкѣпѣ со свѣтимиъ своимъ Синодомъ благословляють и позывають ваше всепреподобіе на великое архіе-

ренства достоинство и на престолъ свѣтѣкиши Митрополіи Срцеговинскіа.“

На то Митрополит Серафим одговори :

Понеже Всепресвѣтлѣкиши и самодержавнѣкиши Великии Господаръ и Императоръ нашъ и апостолски краљ Францъ Јосифъ првиин повелѣк произвести и всесвѣтѣкиши и вселенски нашъ Патріархъ Діонисіи патњи вкѣпѣ со свѣтимиъ своимъ Синодомъ, сѣдили мене достинна быти въ таковою слѣжеѣ, повинюса ихъ божественномъ повелѣнію, благодарю и пріемлю и ни малю во преки глаголю, но молюса всѣхъ благихъ подателю Богъ такъ да молитвами ихъ бѣдѣ достиннъ сего височаншаго званія и да бѣдетъ мнѣ возможно въ денъ сѣднни стати предъ Синомомъ челоуѣческимъ и реши непостыднѡ неѣмитномъ сѣди и Богъ: Се азъ и дѣти паже ми далъ еси Господи и никтоже ѡ нихъ погиве, токмо сынъ погивелныи. Ямин!

Кад се то сврши наступи „тајна вечера“, коју овђе од грађана још нико није видио. Докле су Архијереји сједили за застртим столом, протођакон сарајевски са амвона окренут народу велегласно изговори многољествије новоизбраном Митрополиту. На то Архијереји отпојаше „многаја љета“. Пошто се сврши многољествије устану Архијереји изљубе се и тијем се заврши вечерње. Вриједно је споменути, да су пошље вечерња Архијереји са свештенством чинили у цркви полугодишњи парастос блажено-покојном Митрополиту Леонтију.

Сутра дан у неђељу отпоче света литургија под началством високопреосв. Митрополита Николајевића, као замјеника патријархова. Пошто су се обукли Архијереји у најсвечаније одјејаније доведу новоизбраног Митрополита два ђакона пред Архијереје, који су на амвону сједили и стаде изабрани Митрополит на плочу, на којој је изображен орао, те заштан од началствујућег Архијереја :

зашто долази? одговори, да чин архијерејски прими. Затим упита га Архијереј: „како вјерујеш?“ на то мораде исповједити своју вјеру и изговори „символ вјере“ све до краја, па за овим прочита следећу црквену вјероисповједну обвезу:

„Къ семѣ моємѣ свѣтѣмъ вѣкры исповѣданію, приемолю и ѡбѣщаюся вѣности канѡны свѣтѣхъ Апостѡлъ, и седми вселенскихъ и благочестивыхъ помѣстныхъ саборовъ, иже на сохраненіе правыхъ вѣлѣнннхъ сѣтъ ѡзаконены: и елико по разнымъ временомъ и лѣтѡмъ от истинно поборствующихъ по свѣтѣмъ восточнѣмъ православнѣмъ вѣркѣ, канѡны и свѣтѣмъ ѡстави сѣтъ изображени, и та всѣ хранити крѣпчѣ и не нарѡшнѣ до кончины моеѣ жизни съ симъ моимъ ѡбѣщаніемъ свидѣтелствую и всѣ ѡже они пріаша, и азъ приемолю и иже они отвратишася и азъ отвращаюся. Ещѣ же и церковныи миръ ѡбѣщаюся соблюдати и твердо держати и ссереднѡ ѡчитн мнѣ вѣрченныи люди, и ни единымъ ѡбѡмъ нравомъ въ часомъ противнаѣ православнои восточнои хрїстіанскои вѣркѣ мѡдрствовать во всѣ дни живота моегѡ, и послѣдствовать мнѣ во всемъ, и повинѡтисѣ всегда всесвѣтѣшимѣ и вселенскомѣ Патріархѣ Константинопольскомѣ, ѡкѡ правилнои дѡхѡвнои моеи власти от Бога поставленнои, и преосвѣщеннымъ Митрополитѡмъ Архіепіскопѡмъ и Епископѡмъ братіи моеи во всемъ согласнѣ быти и кѡпнѡчиннѣ, по божественнымъ законѡмъ и свѣщеннымъ правыѡмъ свѣтѣхъ Апостѡлъ, и свѣтѣхъ Отецъ, и любовь дѡхѡвнѡ всѣдѡшно къ нимъ имѣти и ѡкѡ братію почитати. ѡбѣщаюся же во страстѣ Божіи и боголюбивымъ нравомъ вѣкренное мнѣ стадо ѡправляти, и от всякаго зазора ѡбѡкагѡ, и от всѣхъ ереси сохрѡнати ѡ ѡчителски со всякимъ ссереднымъ тѡщаніемъ. Къ симъ же ѡбѣщаюся ничѡже творити мнѣ по нѡжди, аще и от сильныхъ лицъ, или от множества народа нѡдннѣ, аще и смертію мнѣ воспретѣтъ, вѣлаще чѡ сотворити мнѣ паче божественныхъ и свѣщенныхъ правилъ еже не достоитъ творити. Ещѣ ѡбѣщаюся не примати странныхъ ѡвчѡсѡвъ въ церковныхъ преданіѡхъ и чинѣхъ, но хранити преданіѡ и чини всѣ неизмѣнннхъ съ восточною церковію православною, и согласнѡ и единоѡмннѡ со всесвѣтѣшимъ моимъ Патріархѡмъ Константинопольскимъ и прочими тремя Патріархи восточ-

нагѡ благочестіѡ хранители и правители. Кленюся же Богомъ живымъ, чѡ всегда памѡтствѡ страшное слово егѡ: „проклатъ всѡкъ, творѡмъ дѣло Божіе со небреженіемъ. Ко всѡкѡмъ дѣлѣ егѡ звѡнѡ, ѡкѡ въ дѣлѣ Божіи ходити вѣдѣ вѣлѣкнѡстнѡ со всѡкимъ прилѣжаніемъ, по крайней моеи силѣ, и невѣдѣ притѡрѡмъ мнѣ неѡбѣжества: но аще въ чѡмъ и недѡмѣкнѣ мое вѣдетъ, всѡчески потѡщѣ искатъ ссразѡмѣннѡ, и вѣдѣннѡ от свѣщенныхъ писанннхъ, и правилъ соворннхъ, и согласіѡ древннхъ великннхъ ѡчителнн. Есѡ же та должнствѡ ѡкѡже днѣсъ словѡмъ ѡбѣщахѣся, ѡкѡ и дѣломъ до послѣднагѡ издыханнѡ, ради вѣдѣннхъ вѡлѣкъ исполнѡти, ѡтѡерждаю кѡлѡтѡю моею: вѣдн мнѣ ссрдцевидецъ Богъ ѡбѣщаннѡ моегѡ свидѣтелъ, ѡкѡ неложное: аще же естъ ложное, и не по сѡвѣсти моеи вѣдн мнѣ тотъ же правосѣдннѡ отѡстнтелъ. Ко истинномъ же и ссередномъ моимъ правленн и дѣнствнн, да вѣдетъ самъ тои ѡспаснтелъ нашъ Исѣсъ Хрїстѡсъ мнѣ помѡщннкъ, емѣже кѡпнѡ со Отцемъ и Дѡхѡмъ свѣтѡымъ да вѣдетъ слава и держава, чѣст и поклоненнѣ, нынѣ и и прнѣнѡ, и во вѣкн вѣкѡмъ аминъ. Сѡрафнмъ мнѡстнѡ Божію избраннн свѣтѣкшнѡ мнѡрополнѣ Ссрдцѡвннскнѡ рѣкою моею подвергѡхъ.“

Иза овогъ очита му началствујући Архијереј молитѡву, пошѣе које поврати се на своје прѡ мѣсто, а за тимъ поведу га ѡпет ѣаконн Архијерејима. Кѡд се са Архијерејима изѣљубн ѡде ѡпет натрагъ на преѣшнѣ мѣсто и сад га прѡто Мнѡр и игуман Мнѡѡлѡвнѣ ѡдведу предъ Архијереје, који се с' ѡнне изѣљубе у ѡбраз. С' тнѣмъ се завршн овај ѡбрѣд. Сад ѡдпѡче литургнѡ по рѣду кѡо п ѡбнчно све до предъ ѡпѡстѡл. Иза пошѣеднѣгъ „свѣятн Божѣ“ изведу ѣаконн мнѡрополнѡ Сѡрафнма на сѣверна врата и ѡдведу га предъ царске дѡвери, ѡдѡле прнхѡвѡте га Мнѡрополнѣ Днѡннснѣ и Епнскопъ Пѣтранѡвнѣ те са „повѣли, повѣлите“ и т. д. увѣду га у ѡлтар, а затнмъ га воднше трн путѡ ѡко св. трапѣзе. По свршетѡку тогѡ клѣкнѡ онъ предъ св. трапѣзомъ; надъ глаѡвомъ му пакъ ѡтѡорнше Еѡанѣѣѡе и началствујући Архијереј очита му молитѡву „Божѣствѡнаѡѡ

Ублагодат“. Сад му обукоше „сакос“ и остало архијерејско одјејаније уз појање „аксиос“ и „достојин“. Пошто се иза тога Архијереји изљубише са новим Митрополитом, изађе он пред царске двери и ту му началствујући Архијереј у име вселенског Патријарха и синода свечано предаде владичански жезал са значајним овим ријечима: „Прими овај жезал, којим ћеш управљати, повјерено ти свише, словесно стадо Христово. Смиренима и послушнима нека буде жезал утјехе, ослонац и заштита у свакој напаст и биједи; а стројтивима и непослушнима нека буде жезал наказанија и претње. Примајући, брате, овај жезал из моје смјерне руке, помисли да га примаш из деснице самога пастирначалника и владике Спаса Христа; па зато настој да повјерено ти стадо руководиш по заповједима божијим, којим путем увешћеш их у царство небесно. Буди твојим свештеницима не само Архипастир, него и добри Отац; а твојем народу буди благи учитељ и искрени пријатељ, показуј љубав твоју свима подједнако, малодушне тјеши, немоћнима прискочи у помоћ, гријешне исправљај духом кротости. По примјеру светога Апостола Павла, гледај свима по могућности угодити, како би све за себе задобио, и све их сачувао; и како би на страшном Суду с пуном слободом могао рећи Господу Богу: ево мене, а ево и моје дјеце што си ми их предао; па ћете се сви заједно удостојати чути онај пресладки глас од праведнога судије. Придите благословени Оца мојега, наслѣдити уготовано вам царство од створења свјета“. Амин.

Иза тога уступаше Архијереји првенство и началство новом Митрополиту и као такав свечано доврши литургију до краја уз хармонично појање нашег „српског пјев. друштва Гусле“.

Кад је била свршена литургија отишла је депутација по царског комесара. Око 9 сати пуцњава топова навјести долазак инсталатора, кога на црквеним вратима дочека свештенство са Архијерејима у пуном орнату. Пошто царски комесар заузео своје мјесто, прочитао је пристав Талангур најприје на њемачком а за тијем на српском језику превишњи декрет о наименовању барона Апела за царског комесара. За овим је прочитао поменути пристав на нашем српском језику диплому о превишњем наименовању Серафима за херцеговачког Митрополита. Диплома је написана српским словима, а потписана својеручно од цара јасним словима наше лијепе ћирилице. При читању царске дипломе праштале су пупке, гривали су топови, звона су звонила а војничка музика пред црквом свирала је царску химну. Иза тога је царски комесар представио народу Серафима за Митрополита, на што се зачуше громки усклици: живио! Потом је Митрополит Серафим из Архијерејског стола изговорио бесједу.¹⁾ Пошље Митрополитовог говора одјекнуше по цркви бурни усклици: живио! иза којих је срп. пјев. друштво отпјевало царску химну. Са царском химном би завршена и црквена свечаност. Пошто је барон Апел у пратњи депутације отишао из цркве и пошто се Архијереји и свештенство свукоше отпраћен је био нови Митрополит у пуном орнату уз звонење звона у митрополију, гдје је свечане честитке примао. Најприје су му честитали Митрополити, затим свештенство, окружни предстојник, српска општина мостарска, одбор срп. пјев. друштва „Гусле“, учитељски збор у Мостару, учитељи из Херцеговине, депутација српских општина из Херцеговине, депутација српске општине

¹⁾ Ову бесједу донио је Источник у 9 бр. своме. Ур,

дубровачке, мостарско српско грађанство, градско представништво, многе корпорације и још многа приватна лица.

У 2 сата по подне дао је част Митрополит Серафим у официрско-чиовничкој касини. Објед бијаше свечан за којим је било гостију 150 лица. Прву је здравицу напијо Митрополит Серафим цару, нашто је срп. пјев. друштво отпјевало царску химну. Затим се опет подиже Митрополит Серафим и напије мин. Калају, поглавици земље и земаљској влади. Сад је барон Апел наздравио Митрополиту Серафиму и осталим Архиејима, а грађански доглавник барон Кучера наздравио је свима конфесијама. Иза тог наздрави Митрополит Николајевић аустро-угарској војсци и њезивим војсковођама. На тој здравици захвали се подмаршал Арлов. Затим напије здравицу Митрополиту Серафиму бискуп Буџонић. Сад се подиже дична старина владика Петрановић уз највећу пажњу свијух присутних, те наздравивши Митрополиту Серафиму препоручи му српски „од срца к' срцу“ да са очинском љубављу пази повјерену му паству. На то завлада неописано одушевљене у присутној Србадији и пљескању и узвицима „живио“ небијаше краја. На здравици Епископа Петрановића захвалио се у име народа пресједник српске општине мостарске Мијат Радовић, а у име свештенства прото-војвода Зимонић. За тим је напио здравицу Митрополиту Серафиму и которски прото Миџор. За вријеме ручка свирала је војничка музика, а срп. пјев. друштво одушевљавало је госте са пјесмама „у бој“, „Бранково коло“ и др. срп. пјесмама. Ручак се обавио у најбољем реду а трајао је до 5½ сати. У понеђељак у јутру отпутовали су митрополити Николајевић и Дионисије са својим пратњама

пут Сарајева. Високе путнике испратише на колодвор Митрополит Серафим са свештенством, многи Срби грађани и виши чиновници.

19. априла у сриједу испраћен од множине народа отпутовао је из Мостара барон Апел преко Габеле даље у Херцеговину.

Владика Петрановић бавио се у Мостару до четвртка. У уторак 18. априла посјетио је он српску мушку и женску школу, којом је приликом и многу дјецу обдарио са новцем, књигама и иконама. Истог дана посјетио је општинску ризницу и књижницу, а затим срп. пјев. друшт. „Гусле“, у које се тада и уписа као утемељитељни члан подаривши му 50 ф. а при том обдарио је и друштвеног коровођу.

У сриједу 19. априла посјетио је владика Петрановић многе одличне Србе грађаве. Тај дан приредио је Митрополит Серафим ручак у митрополији у почаст владици Петрановићу. За вријеме ручка напио је домаћин прву здравицу владици Петрановићу назвавши га због његових врлина и способности „српским златоустом“; даље је надовезо његове обилне жртве на добротворне цијељи, његово мудро и очинско заузимање за бољитак и напредак наш и необичну симпатију, коју је он стекао у овдашњем срп. народу за кратко вријеме свог бављења у Мостару. На овој се здравици владика Петрановић топло захвалио. Иза тога наздравио је владици Петрановићу пресједник општине Радовић. За тим је сједовало више здравица и гости се са задовољством разиђоше по ручку.

Сутрадан у четвртак отпутовао је владика Петрановић са својом пратњом пут Метковића. На колодвор испратили су га митрополит Серафим са свештенством, учитељи, општина, српско пјев.

друштво, чиновници, и силна множина народа. На поласку жељезнице разлијегаше се само бурни усклици: живио владика Петрановић! Од стране Митрополита Серафима испратили су га до манастира Житомишљана парох Божић и митрополитов ђакон Поповић, а до Метковића испратио га је пресједник пјев. друштва Јово Шола. Ни мало не преферујемо ако кажемо, да је боравак владике Петрановића у Мостару за нас од великог значаја и важности. Одиста је оставио најљепшу и најпријатнију успомену у Мостару. Мо-

стар и Срби Мостарци ће га се дуго и дуго сјећати. Зато ејвала му, што је и овђе освјетљао образ себи, своме чину и својој цркви!

Ето тако се прослави свечаност посвећења нашег новог Митрополита Серафима. Дај Боже да се, на тој свечаности све изражене лијене жеље остваре, па да се и ми узмогнемо подичити нашим новим Митрополитом, коме, желимо: да буде срећан, дуговјечан и користан по св. прав. цркву и српски народ у Херцеговини!

П.

Показивање пута у царство небеско.

Бесједа православним Хришћанима. Од митрополита Инокентија.

(Слободан превод с руског.)

(Наставак)

Свака вјерна душа напуниће се Духом светијем ако је очишћена од гријеха, и ако не влада у њојзи самољубље и ако је не испуњава надувеност. Јер Дух свети вазда нас окружава и жели да нас испуни, — али наша рђава и зла дјела, која нас окружавају као какви камени зид и као зли стражари, не пропуштају Га к' нама, него Га удаљују од нас. Сваки гријех може уклонити од нас Духа светог, а особито су му противни: тјелесна нечистоћа и душевна гордост. Дух свети, као најсавршенија чистота, не може никако бити у оном човјеку, који је покварен гријесима. Па како он може и бити у срцу нашем, кад је оно напуњено и оптерећено свакојакијем бригама, жудњама и поганијем навадама.

Међу тијем:

1. Ако ми хоћемо да се Дух свети, кога ми примамо при нашем крштењу, не удаљава од нас; или, ако га ми хоћемо да и опет добијемо: морамо бити чиста срца нашег, и морамо чувати тијело наше од тјелеснијех страсти, за то што срце и тијело наше мора да буде храм Духа светог. Те, ако је ко чиста срца а тијелом непокварен, онда ће Дух свети унићи у њега и завладаће његовијем срцем и душом његовом ако ли се само тај човјек не буде уздао на своја добра дјела и ако се не буде с њима хвалио, т.

ј. држећи се, као да има неко право да добије дар Духа светог, или да Га прими као заслужену плату.

Но ако си ти по несрећи опоганио и покварио своје срце и твоје тијело, онда се пашти да се очистиш покајањем, т. ј. престани гријешити а пониженијем срцем кај се за оно, што си све дослен учинио и су чијем си вријеђао Бога, Оца твога, који је превелике љубави; кај се и отпочни живот с великом опрезношћу, па ћеш онда и ти добити Духа светог.

2. Један од најпозданијих начина, па да се добије Дух свети, јест смирност. Све кад би ти и био човјек поштен, добар, прав и милостив, па рецимо, ако би испуњавао и све божије заповијести; — увијек се сматрај да си ти излишни слуга, и ништа друго, до ли оруђе божије с којим се он послужује. С тијем, ако ми пажљивије размотримо наша добра дјела, па баш и сама велика добротина, — хоће ли их се онда показати много таквијех, за која би се могло рећи, да су права хришћанска добротина? Ако често нпр, дајемо милостињу или пружамо помоћ нашој браћи, која су у нужди; да ли то не чинимо једино из празне славе али из самољубља као фарисеји, или из себичности као каматници; дакле у намјери, да за новчић, што смо га убогом дали, добијемо на стотине и

хиљаде! Истина, добро дјело остаће за увијек добријем дјелом, па за то чини их и надаље и умножи твоја добротинства; јер, свако добро дјело може се назвати златом, а злато и кад је неочишћено има своју вриједност: треба га само дати у руке мајстору, пак ће оно одмах добити своју праву ваљаност. Тако исто и твоја добра дјела добиће своју вриједност, ако их ти са свијем повјериш вољи а предаш у руке великоме умјетнику, а ти продужиш и на даље да будеш поштен, добар, правичан и милостив, прави истинити испуњач закона божијег. Но, ако хоћеш, да твоја добротинства имаду своју праву цијену, немој да се њима хвалиш, и не сматрај их да су чисто злато и као да стоје у небесној ризици. Ти нијеси вјештак па не умјеш ни процијенити. Праву цијену злату даје проба, а праву цијену добротинству придаје — љубав, што ју једино дарива Дух св. Па по том, дакле, све што је учињено а није учињено из хришћанске љубави, т. ј. не по Духу светом, није право добротинство. Те за то човјек, који нема у себи Духа светог, уза своја добротинства ипак је пуки сиромаш. Смјерност је још и дивно нешто, т. ј., све, што се с тобом судара: јад, жалости, несреће да трпљиво и не гунђајући подносиш, и сматрај их као казне за своје гријехове; па не реци: Ах ала сам несретан! него збори: Бе, још је и ово мало за моје превелике гријехе! Бога, дакле, моли не само за то, да те избави од невоље, него приљезније и више моли му се, да ти дадне снагу, да их подносити можеш.

3. Дух свети може се добити ако се пажљиво слуша глас божији. Глас божији, који говори јасно и разумљиво, може се чути свагдје и у свему, само за то требају уши да чују. Бог, који људе веома воли, и Отац је твој, још и од самог твог рођења, па и сада, сваки дан говори ти, зове те к себи, чува те. Тако нпр., ако си несрећан или те когод увриједио, или ти је когод умр'о од твоје породице, или си ти сам болестан или жалостан, или ако си се снуздио а нема узрока томе (што се сваком врло често дешава), у свему томе можеш чути глас божији који ти збори: да се пренеш и дођеш к себи, па у мјесто да се у људе уздаш и од њих помоћи или утјехе тражиш — у расијаности и забавама — да се обратиш с покајањем к Богу и да у Њему јединоме тражиш утјеху и помоћи. Рецимо да живиш у изобиљу и богатству, да су

ти сви послови и све околности у најбољем стању, да не познајеш шта је јад, шта ли је жалост, него чешће окушаш радости, па по неки пут и душевне радости; па ето, и то је глас божији, који ти збори, да би од свег срца волио Бога, који ти толика добра чини, и да му благодариш по својој сили, и да ти, који се користиш благом овога свијета не заборављаш обрадовати и мању браћу Исуса Христа, бива, сиромаше; и да не заборављаш правијех добара и радости небеснијех и Онога, који је извор свакога добра и радости. Који између нас није чуо и не чује гласа Божијег, који с нама збораше у разнијем догађајима, што смо их проживљели? Да, сви ми чујемо, чујемо јасно и разговјетно, али мало који од нас разумије и чини по гласу божијем.

Обично је да у тузи и жалости нашој, у мјесто да се о себи бавимо, а ми тражимо расијаности у беспослености некорисној и бавимо се у узалуднијем забавама; и умјесто, да те и такве божије посјете примамо као велике лијевке и да се користимо по своју душу, а оно тражимо да их се час прије избавимо, па по ђекад и побјеснимо те страховито вичемо и роптамо. Или бар да ушљед тога тражимо у Богу, као извору сваке утјехе, — за нас утјеху, а ми је тражимо код људи, у свијету и свјетском уживању. — А кад смо опет у срећи и благостању умјесто да Бога све више и више љубимо, као нашег највећег добротвора, ми Га заборавимо; а умјесто да употребљујемо добра, што нам их Господ дарива, на општу корист и на потпомагање невољне браће наше; — употребљујемо их ради својијех нагађања, да удовољимо својим посве сувишњијем жељама. Кад је преко закона и кад је страшно ако је човјек непажљив, па не слуша глас земаљског цара; а да како ли је тек и колико ли је грјешно и страшно кад се не пази и не слуша глас Цара небеснога! С том неопрезношћу и непажњом можемо дотлен доћи, да Бог, последије многобројног и непрестаног дозивања и његовог гласа, најпослије отури нас од себе као упорну дјецу и допушта нам да радимо све, што год хоћемо; а из тог може опет и то бити, да наш разум може мало по мало да се помрчи дотлен, да нам се и најужаснији и најгаднији гријеси чине као да их не можемо избјећи ушљед слабости човјечије природе. И колико је, дакле, корисно и за спасење пробитачно кад се пази на божији глас, толико је

опет убитачно и ужасно ако се не слуша и ако се човек одвраћа од њега.

4. Дух свети може се добити молитвом. Ово је најпростији и најпоузданији начин, а може га сваки и увијек извршавати. Познато је, да је молитва двојака: спољна и унутрашња; т. ј., ако се ко моли и поклања тијелом, код куће или у цркви, тај се, онда, моли спољашње; а ко се духом и срцем својим обраћа к Богу, и стара се да му је свагда Бог на уму, тај се, онда, моли унутрашње. Која је од ових молитава боља, и која више дјелује, и Богу угађа, то је сваком од вас познато. Знате такођер и то, да се Богу молити може свагда и свугдје, на сваком мјесту, па баш и онда кад нас грјех превлада; молити се можемо и кад радимо и кад не радимо, празником и себичнијем даном; стојећке, сједећке, па и лежећке; а то ви све и сами знате.

Треба да овдје кажемо и то, да и ако је унутрашња молитва најјачи начин, да се добије божија благодат, то не треба изостављати ни спољашње молитве, а нарочито молитве опште. Многи говоре: за што да идем у цркву? Ја се и код куће могу молити Богу; а тамо истом само да се више огријешим, него што се узмолим. Ну, шта ви мислите: шта нагони људе да тако зборе: правичност или разумност? Ни једно ни друго; но љеност и гордост нагоне их да тако зборе! Истина, по несрећи, по некад деси се баш да бивши у цркви и сагријешниш; али то никако није с тога, што си дошао у цркву, него за то, што нијеси дошао с онијем духом, с којим би требало да дођеш у цркву; а и с тога, што у цркви стојиш не да се у њој Богу молиш, него што радиш са свијем нешто друго. Да, позите на оне, што не долазе у цркву, тобож с горњијех узрока. Па шта ћете видјети? Да ли се моле они бар у својем дому? Не, ама баш никако; па ако се по неки и моле, то је у многијех молитва фарисејска — даклен притворна, с тога, што све њихове молитве могу изрећи онијем ријечима, које и Фарисеј изговорио, т. ј.: Боже, благодарим те, што ја нијесам такав, као остали грјешници и неправедници.

Тако, даклен, одлази и на опште молитве а и код куће моли се пред светијем иконама а не обзира се ни на каква мудровања тобожњијех мудраца.

Прије је речено, да се не може молити истинитом молитвом онај човек, који у себи нема св. Духа; и то је чиста истина. Много се треба трудити и настојати око њега, да се знадне молити светом молитвом. Смјеста и од једном не може се постићи, па да је човек у стању подићи своју молитву и своје срце право к Богу с тога, што је не само с нама обичнијем људима, но шта више, баш и са многима од онијех, који су сав свој живот посветили молитви, дешава се, да баш онда, када хоћеш да управаш своје мисли к Богу, оне се, онда рашипљу на разне стране и на разне послове: хоћеш да о Богу мислиш, а теби паде на ум са свијем нешто друго, па понекад чак и страшно.

Истинита молитва има и доноси собом слатку утјеху, која годи срцу нашем тако, да су многи свети оци по цијеле дневи и ноћи, стојали у молитви, па у слатком усхићењу не би ни примијетили колико је прошло времена и колико је трајала молитва. За њих молитва није била умор него настада. Али није лако постићи такво стање а нарочито ономе, који се још од својег дјетињства предао разнијем навадама и грјешнијем жељама својим, и који је још издавна гушио савјест своју. Међу тијем шта има на свијету, или која наука и опет, или утјеха, да се добива онако олашко и брзо без труда и муке? Те зато моли се и ако у молитви осим труда не видиш никакве утјехе или настаде; — моли се, али моли се ваљано и колико је могуће усрдније; навикни се на молитву и разговор с Богом; старај се да по могућности сабереш и у скупу издржиш своје раштркане мисли, те мало по мало и ти ћеш осјетити да ти је све лакше и лакше, па ћеш онда и ти по ђекад осјећати слатку утјеху. Па ако се за то будеш озбиљно побринуо, онда ће и Дух свети, видећи твоје патње и озбиљну жељу твоју, притећи ти брзо у помоћ и ући у тебе, па ће те поучити, како треба да се молиш правом и истинитом молитвом.

Најлакше се молити онда, кад нам се догоде несреће и снађу нас туге, те за то не пропуштај такве прилике, него се користи њима; изливај твоју жалост пред Богом у молитви.

Исус Христос говори нам да се молимо непрестано. Многи веле: Како се могу непрестано молити они, који још на свијету живе? Ако се будемо заузимали једино око молитве, кад ћемо

онда посвршавати своје дужности и бавити се око својег посла? — Да како, ми не можемо бити непрестано у молитви — спољашњој, бива да непрестано стојимо на молитви, с тога, што морамо вршити и друге обавезне дужности, и што треба да се старамо о себи и својијем пословима. Но онај, који осјећа своје унутрашње сиромаштво тај се моли непрестано све радећи свој посао; ко срдечно жели да уђе у царство небесно, тај ће увијек наћи узрок и вријеме, кад ће се молити и унутрашње и спољашње: он ће и при најтежим и непрекидним пословима имати времена да изговори бесједу Богу и да му се поклони. Само се онај нема кад молити, који се не ће да моли.

Још је речено да грјешнике Бог не ће послушати, т. ј., грјешници не ће добити од Бога оно, што од њега ишту. И то је истина! Али питање је; које икакве грјешнике не ће Бог послушати? Оне, који се моле Богу али не мисле о својем поправљању; или моле Бога да им опрости грјехе, а они сами не ће другоме ни по што да опросте ма што било. По себи се разумије, да такве грјешнике Бог не ће услишити, нити ће им молбу испунити. Па ради тога, дакле, и ти кад се молиш Богу да ти опрости твоје грјехе, то, онда, и ти мораш сам да опростиш све увреде, што су ти их други нанијели, — још уз то треба да имаш тврду намјеру да се оставиш грјехова и да се поправиш. Кад Бога молиш да ти он буде милостив, онда и ти у исто доба буди милостив према другима; и тек ће те онда Бог салушати и жељети испунити. Неки опет мисле да се Богу може молити само из књига. Добро је кад ти умијеш молити се и славити Бога у псалмима и пјеснама духовнијем но ако си ти неук, онда је доста за тебе да знаш најважније молитве, особито молитву Господњу, због тога што су у тој молитви, којој нас је научио сам Исус Христос, истакнуте све наше потребе. Али кад околности не допуштају теби дуго молити се, онда изговарај обичне молитве као што су: Господе помилуј! или: Боже помози! или: Господе, очисти моје грјехе! или: Господе, Исусе Христе, Сине божиј, помилуј ме грјешника! Или: нека се моли онако, како, колико и шта који зна, а нек иште оно, што је коме најнужније, али молитва та нека само буде од срца са смислом: укратко и свесрдно, а Бог зна, шта нама треба.

5. Неки од светијех отаца рекао је: Ако ти хоћеш да твоја молитва долети к Богу, онда јој подај два крила, т. ј.: пост и милостињу.

Прије него што почнемо о том говорити: шта је пост, видићемо: зашто је остављен пост. Цјел, ради које је установљен пост, и намјера, која се хоће постом да постигне та је, да се умири и облакша тијело а тијем да је послушније души; за то, што сито и угојено тијело хоће њега и мира, склања човјека љености а души смета да се у мислима забавља с Богом, јер оно као да спута човјека и притискује душу, те у том случају изгледа човјек као самовољна, распуштена и пркошљива жена, која влада над својијем мужем. Па, дакле, шта је то пост? Пост може бити различан: за човјека одгојена у изобилју и размажена пост може бити такав, а за онога, који је одгојен у простом и грубом стању — другојачији; зато, што једноме не ће ништа бити ако употребљује и најпростију храну него је и поред ње здрав, или што може а да му не нашкоди, и по неколико дана да проведе без хране, а опет неко честу промјену хране врло осјећа, па му и нахудити може. Те због тога за сваког у опће пост је понајвише уздржавање и строга умјереност у употреби ране. Дакле употребљуј рану умјерено, а највише се старај, да уздржаваш жудње тјелесне, нити испуњавај његове чежње, које нијесу нужне да се чува здравље и продужи живот, па тек ће онда твој пост бити истинит.

Него постехи тјелесно треба у исто доба постити и душевно, т. ј. уздржавати језик свој од зла, те не говорити ружно ни оно, што не треба; умјерити своје жеље и тријебити навадно чежње; тако нпр. данас немој чинити ако ти је што пало на ум а не пристојно је и непотребно; сјутра, ако околности донесу да се расрдшиш на кога, уздржи себе и не дај на вољу твојем срцу и језику; прекосутра, ако желиш ићи на весеље а особито на такво, гдје можеш чути и видјети нешто рђаво, не иди тамо; и т. д., па на тај начин продужуј савлађивати себе. За тим почни уздржавати и уређивати твоје мисли, да се не би врзле око оног, око чега није са свијем потребно, за то што из мисли рађају се многа зла. Треба рећи истину да ништа нема теже, него застављати своје мисли и доводити их у поредак, али треба и то знати, да се не могу од једном уредити и очи-

стити своје мисли. Исто тако као што се не могу наједанпут умирити и упитомити, да можеш с њима управљати они коњи, који су дуго били на слободи и нијесу знали за узде; не може наједанпут уредити своје мисли онај, који је цијелог свог живота пуштао им на вољу. Кад живиш као обичан човјек бавећи се само својим свјетским дужностима, па мало мислиш на дужности хришћанске, изгледају ти твоје мисли да су тобож у реду и чисте; но чим само почнеш помишљати, и бринути се о своме спасењу, то се и мисли одмах почну мутити, баш к'о што се замути устајала вода, која, обично, док се не дарне изгледа да је биетра и чиста, но чим се дарне или ако почну да је чисте од блата, тим се више замути. Па тако је и са мислима, које најпослије и сам Ђаво подаркава.

Но не обзирући се на то све бори се са својим мислима, утврђуј се и храбри се, а никад не мој малаксати, и не помишљај да се никад не могу зауставити и очистити своје мисли, него свом силом, колико год мognеш мучи се и ишти помоћи од Бога. А Дух свети, видећи твоју праву жељу уселиће се у тебе и помоћиће ти.

Шта је милостиња? Милостињом ми обично зовемо дијелење сиромасима. Али под именом милостиње треба разумјети сва дјела милости и милосрђа, као што је: гладног нахранити, жедног напојити, голог одјести, болеснике и затворенике у тамници походити и помоћи им, страна и бескућника у дом примити, сироту угледати и потпомоћи и т. д. Па ако хоћеш да ти је милостиња истинита, то све мораш чинити без хвалисања, не тражећи да те људи хвале због твојијех добротина нити да ти сиромаси благодараре; него се владај онако како је рекао сам Исус Христос т. ј., да љевица не зна шта ради десница, па ће онда отац небесни видећи тајно, вратити теби јавно.

6. Дух свети може се добити читањем и слушањем светог Писма, као истините ријечи божије. Свето писмо је такво благо за човјека, из којег човјек може поцрпљети науку, живот и свјетлост, које море просвијетлити и умудрити сваког човјека, и живот који може оживити, утјешити и насладити сваког човјека. Свето писмо је једно између највећијех добара, што их је Бог учинио човјеку, и то такво добро, којим се може користити сваки онај, који само хоће.

Треба још напоменути да је свето писмо божија премудрост и то таква чудна премудрост да је може разумјети и постићи и простији, неученији човјек, па зато су многи од простијих људи, који су читали св. Писмо постали побожни и примили Духа светог. Али било је и таквијех и то баш ученијех, који су читајући св. Писмо сврнули с пута и пропали. Разлика је та отуда, што су први читали у простоти срца и без мудровања и размишљања, и што нијесу тражили у њему једино да се науче, него благодати, силе и духа, а они други, држећи, напротив, сами себе да су мудри и људи свезналице, па нијесу у њему тражили силе и духа ријечи божије, него свјетске премудрости, и умјесто да покорно примају све, што је било по вољи Промислу да нам открије, они су се упињали да дохвате и сазнају оно, што је сакривено, те су с тога падали или у невјерство или у отпаднике. Та, прије би се могло сва морека вода салити у малу чашу, него што би човјек могао постићи сву божију премудрост!

Па ондар кад ти читаш или слушаеш свето писмо, остави сваку своју мудрост, покори се ријечи и вољи онога, који ти говори преко светог писма и моли Исуса Христа да те он сам уразуми, просвијетли ти памет и да ти дадне те да наглиш да читаш свето писмо а и да можеш да испуниш све оно, што је у њему написано.

Има у свијету много књига, које се називају корисне и душе спасавајуће, но само оне вриједне су тога имена, које су основане на светом писму и које се слажу са учењем наше православне цркве; па за то се могу и треба да читају такве књиге, али при избору њихову треба бити опрезан, да не би кадгод под видом душе спасавајуће књиге, дошла ти до руку таква, која море погубити твоју душу.

7. Исус Христос рекао је: који једе моје тијело и пије моју крв у мени пребива и ја у њему, и има у себи живот вјечни и дигнућу га у пошљедни дан; то бива, који се достојно причешћују светих тајна, тај се тајно саједињава са Исусом Христом; т. ј., ко с прављем покајањем, с чистом душом и са страхом божијим и вјером буде примао тијело и крв Христову, тај у исто доба прима светог Духа, који пошто уђе у човјека, припрема у њему мјесто за дочек самог Исуса Христа и Бога Оца, те тако он постане храмом и станом живог Бога.

Али, који се недостојно причешћује тијела и крви Христове, т. ј., нечистом душом и срцем пунијем злобе, освете и омразе, тај не само да неће примити Духа светог, него постаје приличан Јуди издајници, и као да по други пут распиње Исуса Христа. Првих вијекова Хришћани осјећајући важност и душевну корист светих тајна, сваког дана недјељног и сваког празника причешћивали су се светога тјела и крви Христове, те ушљед тога било је у њих, као што се вели у књизи дјела апостолских, једно срце и једна душа. Али, Боже мој, каква је разлика између њих и нас! Колико је међу нама таквијех, који га не примише по неколико година у засебице; а колико ли је опет и таквијех, који са свијем и не мисле о том!

То дакле Бога ради гајите у себи жељу да примите у се свету тајну причешћа па најпослије макар и један пут у години, али свакако је сваки од вас дужан то испуњавати. Тјело и крв Христова достојнима је право љекарство за све немоћи и боље. А ко је од нас потпуно здрав? И ко не би желио добити исцјељење и олакшицу? Тијело и крв Господа нашег Исуса Христа јесте рана на путу у царство небесно. Него може ли се на далеко и мучни пут ићи без ране? Тијело и крв Исуса Христа јесте виђена светиња коју нам је предао и оставио сам Исус Христос за наше освећење. Па ко не би био учесник у таквој светињи, и ко се не би њом освећивао?

Не оклијевајте дакле приступати к чаши живота, бесмрћа, љубави и светиње, али прилазити јој треба са страхом Божијим и вјером. А који не хтједне и за то не ради тај не воли Исуса Христа и тај не ће примити Духа светог, па, дакле, тај не ће ући у царство небесно.

То су сви начини, којима можемо добити Духе светог, т. ј. чистоћа срца и непокварен живот, смјерност, пажљиво слушање гласа Божијег, молитва, прегнуће или самопрегоријевање, читање и слушање ријечи Божије и причешћивање тијела и крви Христове у виду љеба квасног и вина, које свештеник по православном истичном обреду на св. литургији освети и састави па сам себе причешћује а уз посте и православијем хришћанима по њиховој вјери као свето причешће раздава.

Сваки од ових начина одиета припомаже да се добије Дух свети, али је најбоље и најпоузданије кад се употребљавају сви заједно, јер се тад без икакве сумње може примити Дух свети и бити свет.

Овдје треба још и то казати, да ако се који од вас удостоји примити Духа светог, па ако ли тада, ко од вас, како било пане и саагријеша и тијем гријешан удаљи од себе Духа светог, ондар нек тај не клоне духом, и нек не мисли да је он све изгубио, него нека што прије и усрдније припадне к Богу са покајањем и молитвама, а дух свети повратиће се и опет к њему и настанити се у њег.

(Наставиће се).

О суђењу на смрт Спаситеља нашег Исуса Христа.

(Наставак.)

Сад да видимо, како су они развили ту своју паклену оптужбу: „Почеше га тужити говорећи: овога нађосмо да отпаћује наш народ и да забрањује давати цесару данак, и говори да је он Христос цар.“ (Лука 23., 2.). Каквом лажном клеветом туже Спаситеља: да одвраћа народ да не даје данак цесару и то баш онда пошто је Христос на римском новцу показавши лик царев рекао: „Подајте цесару цесарева.“ Но архијереји и старци имали су само једно у виду у својем предузећу, па ништа друго нијесу тражили до ли смрт праведникову, и с тога су и прибјегли највећој и најгаднијој лажи, како би једино задовољили своју убилачку пакост према Христу Спаситељу. Ево зашто су они то истакли,

што су шћели да узбуде у Пилату огорченост, јер се то њега као царевог замјеника (Prokuratorе Caesaris) највише и тицало, јер је он био нарочито пуномоћник да сабира порезе, а друго „и говори да је он Христос Цар“ јесу ријечи које су управљене против римског државног господства, дакле ријечи бунтовничке.

У том, кад тужбе узе на се вид политичког преступа поче и Пилат помишљати, да ће можда он и бити крив, јер „Онда уђе Пилат у судницу (praetorium¹) и дозво Исуса и рече му: Зар си ти цар Јудејски?“

¹ Претор (praetorium) звао се дом у којем су стајале судије, управитељи (епарси), и чиновници који су судили (Књ. Cicer. in verr. act. 2 libr. v. c. 12., 31., 35.)

Пилат даклен почиње да судски испитује, али најприје пита оптуженога, и то сад другачије него ли га је прије питао, јер су сад питања удешена према тужби Архијереја, па је и Спаситељ морао сада на питања одговарати Пилату, којег запиташе: „Говориш ли ти то сам од себе, или ти други казаше за мене“? (Јов 34); а са овим питањем хтио је Господ да савршено открије њихову тужбу, коју су измислили против њега. А Пилат откривајући их рече: „Зар сам ја Јеврејин“? Род твој а главари свештенички предадоше те к мени: шта си учинио? (Јов 35). Ево даклен и другога доказа, да никако није истакнуто првашње суђење над Христом нити се расправља о донешеној одлуци, која је требала да се у дјелу изврши, него тек сад почиње право ислеђивање и то с Пилатовијем питањем: „Шта сам учинио“? С тога што је Спаситељ скроз знао који су виновници и поводи тужбе, и што је знао најскривеније тајне мисли својих непријатеља, који су хтјели да сплеткама постигну своју цијел одговорио је: „Царство моје није од овога свијета; кад би било од овога свијета царство моје, онда би слуге моје браниле ме, па не бих био предан Јеврејима. Али царство моје није одавде“ (Јов. 36). И овај одговор који је залог истине, и који није противан земаљској управи разбио је сплетке тужбе, што су је сковали против њега Архијереји и Фарисеји. Два пут је рекао Спаситељ: „Царство моје није од овога свијета“ те је тијем коначно доказао и оправдао себе поред свега тога што су му и сва његова дјела потврђивала његове ријечи, јер се он клонио између народа, који га је хтјео да прогласи царем, нарочито што је забранио ученицима својим да се не противе оној свјетини, која је дошла да га ухвати.

Поред света тога Пилат је и даље испитивао и ако је имао доказа о Христовој праведности, но и тужбу је одбијао, како би се боље открила и разјаснила ствар „Онда му рече Пилат: даклен си ти цар“? Исус одговори: „ти говориш да сам ја цар, ја сам за то рођен, и за то дођох на свијет да свједочим истину и сваки који је од истине слуша глас мој“ (Јов. 37). Овијем је одговором Спаситељ потврдио своје божанствено посланство на земљу а у исти час одбивши клевету разбистрио је ствар рекавши „јест, ја сам цар, као што ти каза, али не онај којег ти мислиш, јер царство моје није од

овога свијета, и царство моје има државу и начело је њезино од Истине на небу на којем је извор по којем се и управља. Они су само вјерни подјаници царства мојега, који се с овом истиним препорођавају и умножавају“.

Пилат је видио у овом одговору идеологион (дар бесједништва или краснорјечија) па га је с тога као у чуду и запиташе: „Шта је истина“? а с тијем питањем посвједочио је да и он припада незнабожким Римљанима, који су одбацивали сваку теорију о Богу и који су говорили да мисли и кретања људска зависе од потреба које се у самој индивидуи појављују, а с питањем тијем задовољио се и сам што је тијем одрекао сваку метафизичну истину или свако постојање бића личности или логичног Божанства, па му није стало било ма какав одговор добио, јер ће његова свјест равнодушна остати; дакле ни искре темељног морала, што га је Створитељ урезао у срцима људским. „И Пилат ово рекавши изиђе на поље и рече им: ја никакве кривине не налазим на њему“ (Јов. 18., 38.). Тужба даклен паде и Исус Христос по ријечи римског судије оста разријешен од оптужбе а по себи се разумије да није био овдје подвргнут никаквој претјераности. Али по етимологији (изразу) судца, архијереји су поткрјепљивали тужбу говорећи: „Он буни људе учећи по свој Јудеји, почевши од Галилеје па доведе“ (Лука 23., 5).

Видећи даклен архијереји да њихова прва клевета неима ни каквог успјеха, сковаше у час нову тужбу којом оптужише Спаситеља, да диже народ у буну, па и ова клевета и ако се тичала личности Пилатове, ипак није разјарила Пилата, јер „Пилат чувши за Галилеју запиташе: Зар је он Галилејац и разабравши да је из подручја Иродовог, посла га Ироду, који такође бијаше у Јерусалиму онијех дана“ (Лука 6., 7). У овом Пилатовом чину огледа се Пилатов слаби карактер али и његово убјеђење о крајњој невиности туженога Исуса. Послао га је Ироду за то што се с једне стране увјерио да је Исус у свјема тијем тужбама невин и прав, а с друге стране за то, што се Пилат бојао народа, који је једнако захтјевао да се Христос осуди, а као главни узрок је, што је тијем чином хтио Пилат да са себе збаци а на другог натовари одговорност за смртну казну.

Ирод Антипа, који је и од прије желио да види Исуса, надајући се да ће видјети на њему

какав знак, обрадовао се кад је угледао гдје га доведе пред њега, па кад је достигао своју сујетну љубопитљивост обраћа се са неизказаном снисходљивошћу савезаноме којег је много питао, али Исус нешћеде ни на једно питање да му одговори и ако су пред Иродом стајали свештенички главари и књижевници, који су Исуса непрестано тужили Ироду. Али најпослије и Ирод „видио је да је њихова тужба, коју су били сплели неумјесна и фанатична,“ па, орамотивши Спаситеља ругајући му се вијенцима и погрдивши га још обуче на њ красну бијелу хаљину, и посла га натраг к Пилату.“

Ето дакле гдје нико не може да нађе узрока смртној осуди, што је над Спаситељем изречена, па ни сам Ирод не уради му ништа, до ли што му се наруга и подемјехну, па ни Пилат који је јасно и отворено рекао да не налази никакве кривице нити узрока ради чега туже тога човјека.

Пошто виђеше Архијереји и Фарисеји да ће им се жртва измаћи испод смртне казни, што су јој они досудили, упутише се са множином свијета својих једномишљеника и пошљедоватеља к Пилату да га натјерају, да против своје савјести изда смртну пресуду.

Пилат бојећи се побуне а не хтијући да окрвави своје руке крвљу невинога, поновио је и опет оно исто што им је и при испиту првом рекао, велићи к архијерејима народњим: „Доведете ми овога човјека као бунтовника, који народ отпађује, ја сам га пред вама испитао, и ја не налазим на овоме човјеку ни једне кривице, за којег потварате. Па ни Ирод, којем сам га слао није нашао на њему ништа што би заслуживало смртну казну. Дакле да га избијем, па да га пустим“ (Лук. 23., 14–16). И опет римски судија тврди да је Христос невин па и ако се боји Јудејаца прегласивши га да је прав хоће да избјегне и казну, што су му је они досудили, па с тога и предлаже да га избије, не би ли том каштигом задовољио пакосне јудејске прваке и народ. Страх који се на Пилату огледао само је повећао безобразност код архијереја и Фарисеја, који сад почеше још више наваљивати па и пријетити Пилату да изврши казну како би тијем задовољио њихову пизму. Пилат пак мишљаше да је тијем задовољио Јудејце што је избио Христа, којему, метнувши трнов вијенац на главу и заогрнувши га скерлетном

хаљином изведе пред народ и у таквом жалосном стању показа га Јудејцима рекавши: „Ево човјека!“ Бранитељи Јудејаца хватајући се за овај моменат и чин Пилатов подвигују: ето то чини законити судија! Тима бранитељима признавајући да је неправда и безаконна и ова Пилатова одлука одговарамо: да се по римском праву (*non bis in idem*) није смјела понављати тужба против онога, који је једном испитан и проглашен невиним, па ево гдје и поред свега тога повикаше архијереји и њихове сљијене слуге: „Распни га, распни!“ (Јов. 19., 16). Зар није то поискавање свједок њихове страсти и покварене савјести? на које им је Пилат одговорио: „Узмите га ви и распните!“ или другијем ријечима да они изврше то безаконно и неправедно дјело „јер ја на њему не налазим кривице“. Овијем ријечима Пилат је рад био да их заплаши не би ли тијем путем постигао оно што није могао лијепијем начином, молбом и ласкањем изградити. Али је овај мало строжији начин био већ доцкан, јер је народ већ био отврдао а бијаше опазио и Пилатову слабост, те је на подстрекавања својих старјешина непрестано наваљивао и пријетио Пилату говорећи: „Ако овога пустиш нијеси пријатељ Цесарев. Сваки који се гради царем противи се Цесару“. Ова је вика збунила Пилата који се побоја да не би његова оданост према цесару пала под сумњу, па побојавши се да не плане буна попе се и сједе на своју столицу, те као да је добио неку другу вијест и јачијих доказа мијења одлуку, али за час паде му на ум глас праведника устезе се од безаконног дјела и проба не би ли утишао народ, препоручује му да узме Вараву те да њим засити њихову крволочну жеђ. Али главари свештенички подговорише народ, да је боље да ишту да пуге Вараву (Мар. 15., 11.). Зар Вараву, зликовца и убијцу „који бијаше бачен у тамницу за некакву побуну што ју је учинио у граду, и за крв“ (Лук. 23., 11.). Тај ненадани одговор чувши Пилат „рече им: а шта ћу чинити са Исусом прозваним Христом?“ Рекоше му сви да се распне (Мат. 27., 22). Пошто се Пилат преварио у нади да ће он од један мах побједити надајући се да Јудејце злоба и пакост не ће, ваљда, дотлен довести, да захтјевају крв праведника, па обмахнут у својијем очекивањима хоће да их разоружа и умири говорећи: „Зар цара нашега да разапнем“?

На ове ријечи Јудејци прибјегавајући крајњем притворству претварајући се као најбољи римски грађани рекоше: „Немамо цара осим Цесара“ (Јов. 9., 15.). Тада Пилат желећи да угоди народу пусти им Вараву а Исуса ишибавши даде да га распну (Мар. 15., 15.). И узне воде те уми руке пред народом говорећи: „Ја нијесам крив у крви овога праведнога, ви ћете видјети“ (Мат. 27. 25.).

Може ли се рећи да је ова трагедија прави суд, гдје се ето приморава судија да понови и предругојачи осуду против својега убјеђења? Је ли у тај час кад је изрекао смртну осуду имао судија нужну слободу разума? Одиста није! Јер под притиском страха да неби пала

(Наставиће се.)

у сумњу његова вјерност према цесару па да се тога не би изгубио своје звање и да би задовољио народ, који је громко викао и искао да се казни Христос, одобрио је њихову жељу и осудио је праведника на смрт предавши им га да га распну. Очеvidан је страх јер само тако кукавица попушта а не судија, који заступа правду! Па још је рад да се сачува да не буде учесник у крви праведника, јер пере своје руке и држећи да се очувао говори како је учинио не драгом вољом него под притиском наћеран да изрече смртну пресуду и да се она изврши. Па зар је у том човјеку било у тај час и једне искре законитости и правде кад осуђује и предаје на смрт невина и праведна човјека! Одиста није.

Одломак из Литурџике.

III. Свештеничко одијело и црквени прибор.

(Наставак.)

1. Кратки фелон, управо фенол (плашт носе чатци, певци-појци и свећеносци. Он је прво свештеничко одијело, које причатник преко рамена облачи за знак, да у јарам свештенички улази; те као што овај први мали или кратки фелон почетак тек свештеничке службе означава, тако онај други дуги фелон, кога свештеник облачи, означава пуноћу свештенства. Епископ благосиља чатце и свећеносце да, пошто се покажу способни и ревни, могу носити стихар.

2. Стихар (пруга, потез) је управо пругаста хаљина или боље рећи кошуља и прво одијело ђаконово. Обично је бијеле боје; а бијела боја означава чистоћу, која се особито од црквенослужитеља захтијева и тражи, а подејећа нас на ону бијелу, свијетлу одјећу, у којој су се анђели о васкрсењу и вазнесењу Господњем појавили.

3. Орар, с почетка био је то убрус, којим су некад ђакони причасницима уста отирали. По смислу саме ријечи разумијева се сада под њим црквена утвар, с којом ђакон, кад га у вис подиже, навјешћује вријеме за читање које молитве или свршавања које богослужбене радње (акта). — Кад га ђакон о рамену носи, разумијева тада под ораром — св. Јован Златоуст — алегорички — два крила анђеоска, а уз-а-то и готовост ђакона брзо вољу божју извршити;

с тога је на њему и извезена анђеоска пјесма: **СКАТЪ, СКАТЪ, СКАТЪ.**

4. Наруквице украшене су са крстићима, а употребљују се, да се њима затегну рукави од стихара, да свештенику при богослужењу својим климатањем и спадањем сметали не би. Оне представљају силу и моћ божју, која укрепљава руке свршаваоца божје службе; а сем тога представљају оне још и оне везе, којима су биле везане руке Христове, кад су га пред Пилата водили. Наруквице носе ђакони, свештеници и епископи.

5. Свештенички стихар изгледа као и ђаконов а има исто и значење. Разликује се од ђаконовога у том, што су рукави свештеничкога стихара обично ужи а ђаконскога шири.

6. Епитрахиљ (на врат) је одјејаније, које свештеник о врату носи. Он представља благодат св. Духа, која се као миомирисно уље на свештеника излијева, и које се устаче на skut од хаљине његове (Пс. 133, 2.) Првобитно је епитрахиљ оно што и ђаконски орар, но само је епитрахиљ двоструко састављен и покрива оба рамена, те по томе означава двоструку благодат свештеничке службе. Без епитрахиља не може свештеник никакво свештено дјело свршити као што ни ђакон без орара.

7. Појас се употребљује за стезање свештеничких хаљина и означава готовост свештеника к свршавању његове службе; а представља ону прегачу, којом се је Господ опасао, кад је својим ученицима ноге прао.

8. Набедреник (на кољено) је извезено платно на четири угла, које о појасу прикопчано уз десно бедро свештеничко виси. Набедреник се подјељује као особито одлиције вриједним и заслужним свештеним лицима и означава духовно оруђе — духовни мач.

9. Свештенички фелон је широка и дугачка одежа, коју свештеник преко свију других хаљина навлачи на се, и која сва друга одјејанија покрива. Фелон значи ону првену кабаницу — багрјаницу, у коју су Спаситеља у двору Пилатову обукли те му се ругали. (Јов. 19. 2). У Русији су се до Петра великога и епископи облачили у фелон осим патријарха и митрополита; а од тога доба облаче сви епископи саккос.

10. Саккос (грубо откана хаљина) носе епископи и означава скрлетну кабаницу, у коју су Спаситеља обукли, да му се ругају (Мат. 27, 28).

11. Омофор (раме, носим) је одјејаније, које епископ за вријеме службе божје на раменима носи. Омофор представља заблуђелу овцу, коју је Господ као добар пастир на своја рамена метнуо и у дом свога небесног оца донио. Ово је једно од одличнијих одјејанија и сматра се као особито знамење епископско. Има омофора и крањих, те се такви називају мали омофори.

12. Набедреник архијерејски — епископски, виси о десном бедру епископа и значи духовни мач т. ј. мач божје ријечи, којим треба да је наоружан пастир против непријатеља вјере, против расколництва, а за православије.

13. Напрени крст, који епископ на преима носи, значи печат искреног и срдачног његовог исповиједања св. вјере.

14. Панагија (свесвета-пресвета). Панагијом се назива лик Спаситеља и пресвете Богородице. Панагију носи епископ на преима за спомен, да има Христа увијек у своје срцу носити и да себе препоручује заштити Богородичиној.

15. Митра је круна, коју меће епископ на главу кад служи а истовјетна је с краљевском круном. Значи славу Господњу а ејећа нас та-

кођер и на Спаситељев трнови вијенац или на судар, који се је послје његова васкрсења у гробу нашао.

16. Мантија са потоцима и са двоје таблице на раменима. Потоци према ријечи Иисусовој: „потећи ће потоци живе воде из његовог тијела“ представљају науку његову, а двије таблице представљају стари и нови завјет. Кад кад је мантија украшена са четир таблице: са ликовима св. четир еванђелиста.

17. Патерица, (оцем звати се) архијерејска-епископска штака или палица представља жезло и служи епископу као знамење његовог очинског надзора над стадом својим.

18. Орао је сјаг, простирач, који се епископу под ноге простире. На истом сјагу насликан је или извезен орао, што представља пад римскога орла пред крстом. Он подејећа епископа на то, да се он има особито изнад свију других са својим духом горе к Богу подићи као орао, који свагда врло високо лети.

19. Кошуља (фино откано платно). Ту кошуљу облачи епископ преко своје хаљине кад цркву освешћује, а представља она оно чисто платно, којим бијаше тијело Христово у гробу обавито. Уз тијело се она приљубљује са три појаса: око врата — за знак покорности према Богу; под пазухом око преију — ради ријечи, слова; и око појаса е обзиром на непорочност (цјеломудрије) и снагу — моћ. —

Часна трапеза покривена је са два платна пошто она представљајући успомену на околности смрти Христове, успомену која се на истој (т. ј. на часној трапези) светкује и слави, означује гроб Христов а уједно и мјесто прославења Господњег.

20. Срачица (погребно платно) назива се и представља оно платно, којим је мртво тијело Христово у гробу обавито било, стога се иста и прави из чиста а проста платна. Горњи свијетли покров зове се:

21. Индителија, (одијело — навлака) зговља се увијек из скупоцјене материје. —

22. Плитон је платно које се меће поврх индителије, а њим се омотава антиминос. Он представља оно платно, којим је у гробу била омотана глава Хрстова (судар), и које су послје васкрсења његова апостоли нашли особито савито на једном мјесту. (Јов. 20, 7.)

23.) Антимине је и литоном омотано платно, на коме је изображено полагање тијела Христова у гроб. Цркву је властан осветити само епископ, но кад је он запријечен, тада он освети само антимине и пошље га у нову цркву с дозволом, да ју свештеник освети; те тада тај освећени антимине важи толико као да је црква освећена самим епископом, па стога и није дозвољено свршавати св. литурђије у оној цркви, гђе нема антиминса.

У антимине (мјесто стола) се ушивају четири светитељских моћи у спомен освештаног обичаја првих Христијана, који су цркве своје над светитељским гробовима подизали; а уједно и за то да се потврди истина, да ће се они, који с Христом умиру с њим такођер и прославити.

24.) Св. дарци — покрови и воздух служе за покривање путира и дискоса. Има их три, један већи и два мања, а имају као и дискос два значења. Споминџул' се на проскомудији околности рођења Христова, тада означају пелене младенца Исуса Христа; споминџул' се пак самрт Господња, тада прадстављају оне покрове, којима бјеше обавито тијело Његово. Највећи покров назива се воздухом за то, што свештеник при читању или појању симбола вјере на литурђији с истим покровом над часним дарима тресе у спомен онога потреса, који се збио у онај пар кад је Христос васкресао, а и за то, што се тим тресењем означаје силазак св. Духа на часне даре.

Мањи покрови имају често облик крета.

25.) Гр об Х р и с т о в или плашчаница. На њој је извезено или насликано полагање тијела Христова у гроб; а употребљује се у православној цркви на велики петак и суботу, кад се светкује успомена страдања и смрти Христове. Од васкресенија Христова до вазнесењенија налази се плашчаница та прострта на часној трпези, те се на њој служи света литурђија.

Монашко одијело:

Три су врсте монашког чина, и свака од њих има за се друкчије одијело. Пекушеник добија расу и камилавку. Друга врста т. ј. прави монаси носе мантију али и главу покривају такозваном перикефалеом или код нас познатом панакамилавком. Онима пак, који трећој врсти

спадају а то су вишег монашког чина, даје се кукул и аналавија.

26.) Р а с а је просто одјезаније, које слободно и овлаш висе на тијелу, отуда се и називају монаси прве врсте расофори и ракендити (расоносци у расу одјевени-обучени, који су примили *Одѣжаније раски*). С тога се и горња свештеничка хаљина, која нити је утегнута нити опасана, у опште расом назива.

27.) К а м и л а в к а (од врућина и блажити) назива се покров за главу монаха.

28.) П о ј а с. Прави се од доста тврде коже, а кад се монах њим опаше, значи смрт његова тијела и обновљење његова духа а такођер и готовост и ревност његову на свако добро дјело.

29.) П е р и к е ф а л е а (око главе) или шлем је покривач од црног платна, којим се обмотава камилавка у монаха друге врсте, а монаси је носе за спомен ријечи св. ап. Павла у I. Сол. 5, 8. и Ефес. 6, 17.; с тога се и у акултији монашења (у обреду постављања у монаштво) овај покривач назива шлемом наде на спасење. Кад је њом омотана камилавка, онда се једним именом назива понакамилавка.

30.) М а н т и ј а је огртач монаха друге врсте (плашт). Као што су незнабошци у прва хришћанска времена прелазећи у хришћанство сву свијетлу одјећу остављали и у плашт се облачили (*ex toga in Pallium* из тоге у плашт, вели Тертулијан у књизи о плашту *Cap. 5.*) тако се је ова презрена одјећа без рукава с тим истим именом и код монаха у употреби задржала. Мантија као савршена одјећа означава и представља моћ и силу божију, која све обухваћа, а такођер и строгост уздржљивости и смирености монашког живота.

31.) К у к у л (чаура од свилен бубе) је то исто што и перикефалеа код монаха с том једином разликом, да перикефалеа (панакамилавка) с главе обухвата само потиљак и нешто мало рамена — дакле само главу покрива, дочим напротив кукул не само главу но и рамена са свију страна покрива. Он се од перикефалеје разликује и тиме што је шиљаст и што је са пет кретића од црвене врсте украшен тако, да је један кретић на глави, други на преима, трећи на леђима, а четврти и пети налази се на оним дијеловима, који о раменима висе.

Подобно новопросвијетљенима, који првих седам дана послје свога крштења у бијелом одијелу богослужењу присуствоваху, дужни су и монаси по свом добитку од'каниа расы (кад приме расу) исто толики број дана у потпуном свом монашком одијелу богослужењу присуствовати. Осмога дана скида им се послје некојих молитава кукул, па га онда по својој вољи могу мећати на главу; но обично се употребљује мањи кукул.

32.) Аналавијон (примити — покупити) је четвороуголно платно, коме су по угловима при-

шта четир гајтана. Он покрива оба рамена у монаха, с тога се на западу и назива Scapulare. Пошто се он на леђа меће, то се сприједна на прима веже у накрет. Њиме се прикупља и стеже хаљина у монаха, те му је лакше свршавати разна чинодјјества. Тако унакрет свезани аналавијон представља вјеру у Христа.

33.) Сандали — опанци — сапоге; — њих обувају монаси у знак готовости њихове на проповијед мира.

(Наставиће се).

Б е с ј е д а.

На XII. недељу по Тројичну дану,
коју је говорио Јосиф Кочевѣћ, богослов у Рељеву.

Ище хощеши совершенъ быти, иди продаждь имѣнїе твое, и даждь нищїагъ. и имѣти имаши сокровище на неbesи: и гряди въ слѣдъ мене. (Мат. гл. 19. ст. 21.)

Благочестиви Хришћани!

Ово је Господ и Спаситељ наш казао оном богатом младићу, који бијаше дошао и упитао Спаситеља: „Какво ћу добро да учиним, да имам живот вјечни?“ Спаситељ му прије поменутих ријечи изнесе науку о савршенству, казавши му ове заповијести: „да не убијеш; да не чиниш прељубе; да не крадеш; да не свједочиш лажно; поштуј оца и матер и љуби ближњег свог као самог себе“.

Са првом заповијешћу, забрањује нам Спаситељ одузимати живот других људи и то: из свете, мржње, пакости, зависти и т. д. Ми одузимамо живот других људи на више начина као: материјално, ако њихово имање себи присвајамо, насилно или отимањем, крађом и пријеваром; те их тако растављамо од њиховог добра и кваримо им ужитак овђе. Живот ближњих наших одузимамо и онда, ако их оговарамо, на ближње своје лажемо и у опште по јавним мјестима износимо њихово име, као неваљало, те тијем њихов лијеп глас и углед у народу рушимо. На трећи начин одузимамо живот и чинимо убијство, ако ближње наше тјелесно убијамо; дакле ако их растављамо с душом. Најпошље душевно, кад разним средствима спречавамо ближње, да не врше своје вјерозаконске дужности, те их тијем одвраћамо од спасења.

Заповијешћу: „не чини прељубе“, забрањује Господ свако брачно невјерство од стране мужа и жене. Брак је тајна, коју је сам Бог установио и благословио, још кад је створио прве људе у рају рекавши: „растите и множите се и напуните земљу“. Исус Христос потврдио је то исто, када је казао: „што је Бог сједино човјек да не разлучава.“ Брак је дакле по Божијој вољи уређен. Због тога и најмања погрешка против супрушке вјерности, нарушава како цијелу брачну тако и вољу Божију. Спаситељ наш, да би нас сачувао од свега тога дао је ову заповијест, којом је забранио сваку прељубу и брачну нечистоћу, ожењенијем и неожењенијем. (Јевр. гл. 13. ст. 4).

Но прељуба је и то, ако ми не исповједамо тврдо и не поштујемо нашу свету православну цркву; ако се одричемо њених истина, и њене заповјести не испуњавамо. Овом заповијешћу забрањује се још: срамотне пјесме, непристојне игре, о којима св. апостол Павле каже: „Блуд и свака нечистоћа и лакомство, да се и не спомиње међу вама, као што се пристоји светима; тако и срамотне и луде ријечи или шале, што се не пристоји“.

Заповијешћу: „не укради“, забрањује Спаситељ одузимати имање другим људима, било то пријеваром, насилњем и ма на који други начин, а на против заповједа нам, да се трудимо, те да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Устечемо све што нам је нужно за овај земаљски живот. У крађу се убраја још: кад ко отима част другоме, кад ко узима од поданика својих већу добит, или порез, но што му је право, или кад их приморава на посао више, него што је потребно. Ево како о томе св. апостол Павле каже: „ни лупежи, ни лакомислени, ни пијанице, ни отимачи, царства Божијег не ће виђети“.

Заповијест: „поштуј оца и матер“, налаже нам, да своје родитеље љубимо и поштујемо. Љубав и поштовање родитеља урођена је у самој човјечијој природи, а ево нам и Господ налаже. Под именом родитеља разумијевати се могу не само они, који су нас родили и одгојили, него и други људи, који нас подпомажу, обучавају и на прави пут настављају. Дакле родитељи су наши: свештеници, учитељи, старатељи, добротвори и други. У овој заповијести разумијева Спаситељ нарочито оца и матер. Оцу и матери дужни смо свагда захвални бити, дужни смо их поштовати и љубити, а особито у старости неговати, јер и они његоваху и чуваху нас, док мањи бијасмо, па и данас се за њих Богу молимо и помињемо их у цркви и код куће, јер молитве праведних имају велику важност пред Богом.

Заповијешћу: „љуби ближњег, као сам себе“, налаже нам Спаситељ, да свагда у срцу својем гајимо велику љубав према ближњима нашим, пошто смо сви браћа, јер сви имамо једног Оца небесног, самога Бога.

То је смисао ових заповијести, које Спаситељ изговори богатом младићу. Младић мишљао је, да је све те заповијести испунио, због чега је и казао: „Све сам ово сачувао од младости моје“. Из ових његових ријечи види се, да није познавао смисао и дух поменутих заповијести. Оне су тако велике и узвишене, да их је човјеку врло тешко потпуно и савршено испуњавати. Ова наука тако је задивила ученике да зачуђени повикаше: „па Господе ко се може спасти?“ — Ученици су се зачудили величанствениости ове науке; но било је неких људи, који су говорили да се та наука не може ни остварити. Па пита данас ви благочестиви о том мислите? Можда се који чуди, као што се чуђаху и апостоли, или ће се по несрећи можда који наћи па да каже, да се та наука не може остварити! Но овђе нема мјеста ни чуђењу ни

невјеровању. Као несумњиви доказ служе нам светитељи, који својим богоугодним дјелима засвједочише, да је заиста могуће човјеку испуњавати закон Христов. Они допринијеше светој цркви велику корист; њену науку тумачише и проповједаше; цркву од јеретика и неваљалих људи очуваху; њихове блудње оборише, којом приликом у борби са заблуђелим умовима мучничком смрћу запечатише науку Христову. За хришћански се народ особито стараху и пружаху му своју помоћ у свакој биједи и невољи.

За њихове заслуге и сам их Бог прослави, учинивши, да се њихови земни останци вјечно у цркви и народу хране. Због тога их православна црква и прославља; њима се обраћа, молећи их, да се за нас грешне људе Богу моле и заступају нас пред престолом Господа Саваота. Тијем свијем сведоче светитељи, да је заиста могуће човјеку испуњавати заповијести Христове; свједоче, да у Господњој науци нема мјеста: ни невјеровању ни чуђењу.

Но шта узрок бијаше те не постаде савршен онај младић, који бијаше дошао, да пита Христа о савршенству; шта ли учини те он не пође за Христом да наследи царство небесно? — Богаство, драги Хришћани. Он бијаше веома богат па врло и одан богаству, бијаше баш среброљубац. Кад чу ријечи Христове „да прода имање, те да сиромасима“, сневесели се и оде кући жалостан. Велико богаство и слављубље побједише младићеву вољу, да буде савршен, јер земаљско и времено благо милије му бијаше него небесно и вјечно; прије се покори таштини земаљској него савјету небесног учитеља. Човјек више пута предузме, да усаврши какво велико и важно дјело, па му то и пође за руком, те га изврши баш како треба; но другом приликом кад остварава много мање и лакше, хоће више пута да поклизне.

Реците ми побожна браћо, да ли од нас који запоставља вјечно и небесно царство земаљском и временом; да ли се одаје који уживању земаљском, а на небесно и не помишља; да ли кога богаство зашлепљује, те заборавља на душу своју? — На жалост, тога се данас много дешава; многи каже: нек ја уживам док сам овђе на земљи, а пошље смрти шта ми буде; многи се ода разном неваљалству, среброљубљу, тјелесним насладама, — разним гријесима. Али ко се у богаство узда врло се вара!

Претеча богатству јест: самољубље, равнодушност, према интересима других људи, тежња човјека, да што већа увећа своје имање. Догађа се више пута, да се у таквим приликама не пазе на који ће се начин до богатства доћи, те се у том употребљују рђава, па и најгаднија средства!

Не говорим, нити могу рећи, да богаташа нема праведних; има их, који показују особите примјере побожности; има их, који дијеле милостињу, цркву и школу потпомажу, али је таквих мало. Богатство може имати велику важност, а особито које је праведним начином стечено, јер кад богаташ помаже сиромашу имањем својим, чини велика добротинства, и позајмљује самом Господу.

Но може ме који од вас запитати: како ће се богати спасти? кад Спаситељ каже: „Тешко је богаташу ући у царство небесно“. Том ријечи „тешко“, не каже Спаситељ ништа против праведно стеченог богатства, него против онбга, које је скопчано са среброљубљем; против робовања богатству и прекомјерне тежње за њим.

Тежимо благочастиви Хришћани, да што више добра учинимо док смо овђе на земљи, јер човјек је као биљка, која никне, нарасте и плод донесе. Кад биљка не доноси плода, онда се сијече и на ватру баца, јер не дајући плода нема никакве важности. Од човјека се такође захтјева, да приноси плод добрих дјела; ако се не буде трудио и пред Бога плод добрих дјела изнио, онда ће и он бити посјечен као неплодно дрво, т. ј. кажњен и у вјечити огањ бачен. Док смо овђе на земљи радимо у корист душе своје; гледајмо да учинимо, да она може дати добар одговор на пошљедњем суду, који ће бити страхан по све грјешнике. — Због тога кајмо се и гледајмо, да се опростимо грјехова док смо овђе, јер пошље смрти кајања нема. Сјећајмо се ријечи Спаситељевих: „Радите док је дан, а кад настане ноћ не ћете виђети“. Под даном разумјева Спаситељ земаљски живот, а под ноћи — смрт.

Познато вам је можда свима да Бог, кад буде на страшном суду судио, не ће гледати на лице људи, јер пред њим су сви једнаци: царев и краљеви, сиромашни и богати, здрави и хроми. Он ће свакога за добро, па и за најмање, наградити, а за зло казнити. Јер сам каже о награди за добро: „Који од вас напоји једнога од малих ових чашом хладне воде, заиста вам кажем, не ће изгубити награде своје.“ О казни за зло каже

ово: „А ја вам кажем, да ће за сваку празну ријеч, коју рекну људи, дати одговор у дан страшнога суда“.

Још нам остаје побожна браћа најглавнија дужност, да љубимо Бога свијем срцем, свом душом; да га љубимо више него родитеље, више него друге људе, па више него и саме себе. Прије свега дужни смо га љубити због тога, што нас је створио; што нас је одликовао од осталијех створења, давши нам свој образ и подобије; што се о нама очински стара и у свему нас помаже. Но највише дужни смо га љубити и прослављати ради тога, што нам посла свог Сина Спаситеља и Господа — Исуса Христа, који је прави и истинити Бог, једнак по суштаству Богу Оцу и Духу светом. Спаситељ дође на земљу ради људи; понизи се и прими на се човјечије тијело, — човјечију природу, све осим грјеха. Проповиједајући науку о царству небесном, Спаситељ претрпи разне незгоде, јер неки људи не разумјеше божествену науку, други не хтједоше да је приме, а неки пак приписиваху његова дјела ђаволу. Због разнијех добротинастава, која учини роду људском; због великих чудеса, која нико и никада не могаше, нити може чинити, — омрзнуше на њега фарисеји и књижевници. О несрећна народа, да таштине земаљске! Омрзнути учитеља и Спаситеља, који отвори рајска врата, јер Адамовим падом бијаху затворена; омрзнути на самога Бога — заиста је грозно! Спаситељ пострада, поднесе грозну смрт распећа на крсту, не за се него за нас, и тим нас избави од грјеха, проклетства и смрти, а учини да се опет можемо назвати синовима Оца небесног.

Пошље Бога љубимо себе, родитеље своје и ближње остале. Старајмо се за напредак наших породица, за добро васпитање наше дјеце, — те миле нам Србадије и у опште за напредак српског народа.

Тежимо да себи прибавимо добро мјесто у царству небесном, па кад нам Господ буде судио, да нас постави с' десне стране себе, гдје и остале праведнике, и да нас обрадује ријечима: „Одите благословени Оца мога, нашљедите царство, које вам је припремљено од створења свијета“; а да нас не стави с' лијеве стране и не ожалости с' ријечима: „Идите проклети у огањ вјечни“.

А сад заједно са мном сви се помолите милостивом Богу: О Господе и Спаситељу наш! не посијечи нас грјешне као неплодну смокву;

но даруј нам дуговјечан живот, напајајући душе наше сузама покајања — да ти добар плод принесемо, и да те као најмилостивијег свагда прослављамо. Дај Боже, да се удостојимо блаженог царства славе, тога неувеог вијенца и непропа-

дљивог наслађења: вјечног живота и радости, која се не може отети, — да све то нашљедимо помоћу благодати Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, коме нека је слава са Оцем и св. Духом у све вијекове, амин.

Житије светог Василија Острошкога

„Овај ерпски светитељ и угодник божији родио се у Ерцеговини у Попову, од благочестивих православних християнских родитеља, којих је име непознато. Младост је своју провео у дому родитељском, али је трпио много биједа од душманских Агарјана, који тамо владаху и гоњаху свету цркву божију — тиранисаху православне Християне.

Овај угодник божији васпитан од родитеља и научен закону божијему, горијаше још из ране младости у њему божија љубав. Из младости заљуби свету цркву божију и усијеваше у добродјетељи християнекој и сваким врлинама које красе правог младића. Пошто прођоше године дјетињства његова, овај блажени јуноша остави сујету овог свијета „возжела приметати се ја в дому божи паче неже бити в селених грешничких.“ Зато остави дом родитељски и дође у манастир требињски у храм пресвете Богородице, гдје се постриже и по чину прими монашки чин и анђелски образ. Али на жалост ова св. обитељ би разрушена од проклети Агарјана!

По том виђе Бог благо срце Василија и чисто житије његово украшено добродјетељима — те га постави на гору високу да свијетли овима т. ј. изведе га на високи степен Архиепископски!

Тако овај угодник постаде пастир вјерним християнима у Захолмији и Скандерији.

У овом светом чину блажени Василије умножио је подвиге и труде на ползу св. православне цркве и ерпског народа. Као Архиепископ обилазио је своју паству и настављао је људе на пут спасење и Господ га кријепљаше те се још за живота показа као чудотворац, да му је народ гомилама ишао и помоћи од њега тражио. За вријеме овог светитеља свѣта црква православна много је трпјела од западних учитеља који бијашу разрогачили очи на Захолмију и Скандерију, гдје православни Срби бијашу одани

лијепом православлу; римске папе гледаху да их под своје крило и заштиту узму!

Али захваљујући Богу који даде народу овог пастира, не успјеше много или рећи нимало у намјери својој. Свети Василије по примјеру ерпских просветитеља Саве и Симеуна походио је свету Атонску гору.

Свети Василије у своме светоме и узвишеном чину трудио се много подижући цркве и школе, тјешно је биједне, невољне и гоњене. Овај светитељ био је врло и необично трпећи, неосветљив према оним који су га вријеђали и гонили; гостољубив, милостив према сиротињи, прави пастир свога стада.

Митрополит Василије мораде побјећи од Турака, те се склони у Острог у једну врлетну пећину гдје и прије живљаху пустињаци. (У синаксари св. Василија нијесам могао наћи које је године св. Василије умро и гдје му је столица била док није у Острог отишао). У Острогу је био владика петнаест година. Овђе је основао манастир и покуповао многе земље. За тијем преда своју добру душу Христу Богу.

Пошље неколико година показа се његово св. тијело нетљено. Његово свето тијело и данас почива у Острогу, гдје је наш ерпско православни народ из Босне и Херцеговине и других крајева гомилама ишао и носио своје болеснике да се помолу Богу и св. Василију за се и за своје немоћне.

Као што је св. Василије у животу био миоердан немоћним и биједнима тијелом и душом; тако и по смрти помаже и исцјељује болеснике, не само вјерне Християне него и простодушне Мухамеданце, који се обрату њему на помоћ. Таки је прилика било и код нас да су болесници ишли св. Василију у крошњама на коњу а кући се на својим ногама са свијем здрави враћали!

Од свију ерпскијех светитеља као и свађе код Срба познато је да се најбоље слави светитељ Сава Немањић, I. Архиепископ ерпски.

Код нас наш народ слави врло добро и св. Василија. Ја мислим да код нас нема ни једне српске куће из које није било барем двоје до троје чељади ишло и поклонило се светијем моштима овога светитеља, а и сад иде по нешто али већ слабије него прије.

Дана 29. априла кад се слави памјат св. Василија, код нас буде тај дан врло свечана служба и тога дана ни један од нашијех Срба не отвори дућана. Хвала им кад овако славе своје српске светитеље, само би желио да и св. Саву у будуће боље прослављају, угледајући се на осталу своју браћу у Босни и Херцеговини.

Тропар св. Василију гласи на српски овако :

„Од младости твоје свега себе Господу одао си, пребивајући у молитвама, постима и трудовима оче богоносне: био си образац додродјетели своје стаду. Овог ради видио је Бог твоје произвољење, поставио те својој цркви пастиром и добрим Архијерејом и по преставању твојом сачува свешто твоје тијело неповријеђено свештительу Василије: Моли се Христу Богу да се спасу душе наше“. Глас 4.

У Фочи, 29. априла 1889.

Превео из „Србљака“

Ристо Павловић

свештеник.

Од Требиња до Мостара.

Пише С. Ј. П. свештеник.

(Свршетак.)

Овим хоћу да испуним задану ријеч у првом писању; дакле ево ме на биљези!

Прво далматинско мјесто, које ће срести путника на путу из Мостара жељезницом путујући, јесте Метковиће. То мало трговачко мјестанце, броји око тридесет православних домова, који имају свога свештеника и врло лијепу цркву, која је подигнута на брежуљку петише вароши. Велика је разлика између некадашњег Метковића и данашњег. Сјећам га се још из 1875—6 г. кад се подигла сиротиња раја, која је гомилама из Херцеговине Метковиће напунила, бјежећи испред зулума. Онда бијаше варош и обала веома нечиста и неуређена, а данас се човјеку мили обалом Неретве прошетати, која је лијепо подвидана те лађе из Тријеста и Дубровника сасвим лако могу пристати уз обалу. Од вароши па до ушћа Неретве у море, она је добро уређена и за пловљење згодна, а кад се добро уреди па се и оне веома простране баре изеуше, онда ће бити и више блага и мање грознице, која путника, у што би рекао „што би?“ — помилује по леђима, зато мало ко прегне да пије воде а према томе може се мислити шта бива са вином.

Ујутру око 10½ сати опремиемо се на жељезницу, која стаје на десној страни Неретве управо према вароши. Жељезницом путовати, значи летити, па мало шта може човјек виђети и упитати. Од Метковића до Мостара пројурисмо

све десном страном Неретве, дакле уз воду, и то покрај: Габеле, Посушја, Почитеља, манастира Житомислића, Буне па у Мостар.

Огроман број дичних Мостараца са својим митрополитом и великим бројем свештенства, бијаше на станици жељезничкој. Кад се сиједи епископ пољуби и поздрави са нашим митрополитом захори се: „живили!“ Исто тако дочекамо и старца митрополита, који са митрополитом тузланским стиже у Мостар истог дана у вече. Елем тројца владика и преко четрдесет свештеника већ бијаше у Мостару.

Не знам шта ћу прије да почнем описивати: да л' она гола брда која се око Мостара уздижу небу под облаке, и која су начичкана тврдим кулама и „казарнама“ те Мостар изгледа као огроман град, да л' оно лијепо и голо мостарско бишће које се простире с обје стране Неретве чак до чувене Буне, ће су двори чувеног Алипаше Сточевића-Ризванбеговића; да л' „Пријечку“ страну Мостара коју залијева ријека Радобоља, те даје Мостару оно што Требињу требињско поље, да л' подножје речених брда која су начичкана лијепим кућицама око којих се простире до у само поље дивни мостарски виногради, који су направили око Мостара „челеби пазара“, прави вијенац од надалеко чувене винове лозе; да л' сам град, који се не може много поносити са чистоћом улица, са њиховом ширином, са доста лијепим зградама, јер све зграде

стоје по старом, те је грдна разлика између њега и лијепог Требиња; да л' стародревни чувени, на једно окно сазидани мост на Неретви или онај велики број касарна војничких које се налазе на сјеверној и јужној страни Мостара, одмах уз варош; или оно зашто сам и дошао, а то је свечаност: то баш и хоћу, а ово што до сад рекох нек је доста о Мостару.

Мостарске улице, које су иначе тијесне, сад су изгледале још тјешње од силног свијета. — Митрополити дошли и дивно дочекани; свештенство се прикупило, те свака чека нестрпљиво почетак свечаности, а то је „вечерња“ и „Архијерејска, братска вечера“ у очи неђеље Томине. Са тим обредима отпочета је свечаност. — Тачно у 4 сата по подне, приспјеше Архијереји искићени знацима достојанства и части, пред цркву уз звонење свију звона, ђе их дочека свештенство са огромним бројем дивних Мостараца. Архијереји са свештенством отишли су најприје у стан новог митрополита који је био окићен царским заставама и народним тробојкама, и на коме пише „Српска-православна Митрополија“. Пошље неколико часака Архијереји са новим митрополитом приспјеше у цркву уз пјевање ђака четвртог разреда српске мостарске школе. Овђен морам напоменути, да мостарску школу у пјевању мучно да може и једна достићи, а камо ли пристићи, што нек служи на част учитељском особљу, кад су могли тако дубоко улити у душу своје ђечице љубав ка црквеном појању, које је у цркви потреба о којој сваки озбиљни хришћанин и Србин православни мора мислити. Није тешко погодити, да мостарска школа и у другом предњачи, те нек ми се не замјери што не ћу на дуго о истој говорити. Та оне бриге и пожртвовања браће Мостараца, о чему страни свијет већ зна, довољан су доказ да та школа мора бити прва, па и на свом мјесту; а то се Бога ми с пуним право има и тражити, од толиког броја богатих Срба православних, и од 7 учитељских снага што нема ни једна српска прав. школа у овим крајевима.

Елем на ствар!

Пресвећени Митрополит Дабро Босански Ђорђе Николајевић, са новим митрополитом Серафимом Перовићем, шесторицом свештеника и и троицом ђаконата — одслужио је вечерњу, иза које је наступила „Архијерејска вечера“, овим редом:

На сред храма постављен је сто, на коме је било стављено свето јеванђеље, један љеб, једна чаша вина, суд са освећеном водом. За астал посједаше Архијереји, а обучено свештенство увати полу-круг око истих. Нови митрополит са ђаконима изађе из олтара, те, на одређени позив једног свештеника, прочита своје именовање на столицу Архијепскога и Митрополита Ерцеговачко захумског. По свршетку овог чина еједе нови митрополит на четврту столицу, те сва четири уз појање тропара, узеше љеб, на четири комада преломљен, те сваки свој комад одломи и од истог сваки по залогу заложу; за тим најстарији Архијереј узе чашу с вином те у три пута окуси говорећи „славословије“: „во имја Оца и Сина и свјатаго Духа, Амин“, а тако исто учинише и остали, па онда и нови митрополит. Са овим устадоше иза стола и најстарији Архијереј узе суд са водицом и пошкропи новог митрополита, а са тим се заврши свечана вечера.

— По жељи новог митрополита и народа, пошље свршене вечере, држан је спомен блажено упокојеном Митрополиту Леонтију Радуловићу, чија је гробница мало ниже стола Владичина а за сад се познаје по црној плочи, која је равна са подом црквеним. Но браћа мостарци ријешили су, да му подигну достојан споменик уз помоћ свештенства и народа Херцеговачког, што је Висока влада милостиво одобрила; те се надати да ће „тврди Ера“ и у овој прилици показати да је достојан нашљедник својих предака и да је достојан имати славних и вриједних људи.

Сјутри дан т. ј. на Томину неђељу врло рано отпоче јутрење, тако да се све свршило до 11 сати. Пошље свршене јутрење на неколико часака приспјеше Архијереји дочекани од силног народа и свештенства. На вртима велељепне мостарске цркве дочекаше их обучени свештеници и ђакони у свештеничке одежде са ђацима и чирацима. Облачење Архијереја, заступника патријарховог, пресвећеног митрополита Николајевића било је на „амвону“ а друге двоце Архијереја Боко-которског и Тузланског било је у олтару, а затим је одмах разумије се отпочела света Летургија. — Посвеће новог митрополита је обично што и посвећење другог чина свештеничког и то све мора бити до „Свјати Боже“ пред „апостол“,

а одатле сам нови митрополит руководи летурђију. При облачењу архијерејских одежа, при стављању круне на главу, а особито при предавању жезла од стране патријарховог заступника, могао је човјек као дијете заплакати, јер га тај моменат опомиње на многе и многе минуле дане слоге и величине Српске. Како дивно, како дирљиво коснуше се мога срца ријечи преосвешеног Митрополита Николајевића при предавању жезла које изговори Новом Митрополиту: „Прими овај жезал па буди отац и пастир како стару тако младу, како богату тако и сиромашну; добре погледај а грешне исправљај“ рече отприлике у почетку. Жао ми је што не бијох тако близу те не могах од силног свијета саслушати ову дирљиву бесједу но надам се да ћу је гдје било читати, да ко буде вреднији од мене те је уватио. Гледајући први пут произвађање и посвећење новог митрополита летиле су ми родознале очи на све стране, бојећи се да ми што из вида не умакне; па ипак слабо је перо да престави читаоцу час посвећења, као што га говором може преставити триповједач или као што је у самој ствари био пред очима радозналог гледаоца. — Стари Архијереј сједи на „амвону“ у припремљену столицу, а то исто учинише и други Архијереји, један с десне стране а други с лијеве стране „амвона“, од којих се поређаше 14 свештеника обучених: те у сјајном и свијетлом свештеничком руву читава слика заносаше гледаоца, а особито онда кад на „солеју“ ступи нови митрополит праћен од најстаријих свештеника и ђакона, ће на питање: „како вјерујеш?“ постављено од стране патријарховог заступника, изговори и исповједи вјеру свету; а затим „повели! — повелите!“ огласи час призивања светог духа од стране троице Архијереја. Иза уласка Архијерејског у свети олтар т. ј. пошље „малог входа“ изврши се посвећење и примање знакова архијерејског достојанства уз појање „достојан“ и „Аксиос;“ те примивши из руке преосвешеног патријарховог заступника владичински жезал ступи у свети олтар и велегласно запоја: „Јако свјат јеси Боже наш . . .“ као наш Архијереј на славу Бога а на срећу Српског рода у нашој кршној Херцеговини која се топло моли богу за његово здравље, те да истраје под тешким бременом кога носаше свети Саво у Српству; те и можемо сада Богу благодарит, као вјерни Христи-

јани, а цару нашем оданошћу са синовљом љубављу, као вјерни синови своје оцу пожелити дуг и славан живот на срећу своје простране монархије и наше равне Босне и кршне Херцеговине, јер је ово знак велике бриге око светиња нашег српског народа у Херцеговини. Ја заиста немам ријечи са којима бих могао изразити мој унутрашњи осјећај у часу овоме, гледајући, како се један листак наше горе пење на столицу светог Саве, као народни борац за народна права, као мученик и паћеник за иста по африканским пустињама. Куд ће већа радост по гледати срећу и славу својих синова? а то је управо слава читавог дома и читаве земље. Пошље скоро минуле жалости, Херцеговина је опет радосна, гледајући свога сина као војника и раденика у винограду Господњем.

При свршетку торжествене службе божије пошла је депутација по царског повјереника при иншталацији новог митрополита: Његову Преузвишеност Барона Апела поглавара наше земаљске владе. У депутацији били су првенци грађанства мостарског са гатачким војводом протопом Зимоњићем. Пролаз је био свечан, што сам могао увидити по грувању топова са мостарске бастione од часа поласка Његове Преузвишености, па све до свршетка иншталације, која је текла овако:

Поглавара су на вратима црквеним дочекала сва четири Архијереја и допратили га до дивно окићеног стола. Пред храмом свирала је војничка музика, а чета наших синова одавала војничке почасте. Преузвишени поглавар био је у свечаној војничкој униформи, окружен великим бројем официра и грађанских часника којима је на челу био сам г. Барон Кучера грађански доглавник поглавара земље. Прије свега прочитано је писмо (царско) од заједничког министра, којим се Преузвишени поглавар опуномоћава, да обави иншталацију и то најприје на њемачком па онда на српском језику, а затим је прочитано царско писмо или декрет именована и постављена новог митрополита. Онда је Преузвишени поглавар прочитао своју бесједу на српском језику у којој је изразио своју и своје владе радост што је избор пао баш на преосвешеног Серафима, те и обећао да ће влада Његовог Величанства нашег Владара у свему бити на руци што иде на срећу православне српске цркве и народа; нашто се громовито трократно захори:

„Живио наш цар!“ Док је ово текло преосвећени нови Митрополит стојао је на „амвону“, а затим је окружен својом браћом архијерејима, прешао у свој сто и одатле изговорио своју лијепу и јеагровиту бесједу, која је већ и штампана, те о њој да говорим мислим није нужа. По свршетку бесједе, преосвећени епископ Петрановић узевши новог митрополита за руку покликне: „да живи митрополит Серафим“, на што се оцет захори трократно; „живио!“

Ето, тако је почела и свршила се свечана иншталација, коју сам веома радо желио виђети; а занета и јест лијепа свечаност.

Иза ове свечаности три Архијереја из цркве у митрополију допратише новог митрополита, и присуствоваше многим честиткама од стране свештенства и народа новом митрополиту. Многе честитке усмене, брзојавне и писмене као да не имадијаху краја са свију страна наше домовине па и са стране; али све очито доказују ону радост која је оличена и у нашим усменим изразима који се десисмо и руку новог митрополита целивасмо.

А сад хајдемо за постављени сто; ту се деси „сваке ђаконије“, па и рујна мостарскога вина што „весели срце човека“. Био сам сретан што сам за исти позван, највише зато да виђу како ће и тамо бити; — та Бога ти не иде нико да се наједе и напије: — овако се обично извињава кад се код нас Срба запођене говор о гостбама и частима, премда је свакоме драго бити позван, јер „незвану је госту мјесто за вратима“. Морам признати да је мало ко са стране остао непозват; па и у том случају било је мјеста празних и ако је, покрај свега, огроман број угледних мостарских Срба, без разлике вјере, био позват па и за столом заступљен. — На челу стола сједио је нови Митрополит, с десне поглавар земље а с лијеве његов доглавник Кучера, а против истих три архијереја, па на даље сва остала господа међу којима треба споменути пресвијетлог биекупа мостарског и старјешину црквеног мухамеданског вјерозакона у Мостару; — било је све лијепо и угодно разређено. За вријеме обједа, који је почео тачно у два сата по подне, свирала је војничка музика или боље рећи виолинисте војничке музике одабране комаде, међу којима је било и српских. И дивно српско пјевачко друштво мостарско осветлало је и на обједу као

и у цркви свој рад; те се може с пуним правом рећи: овака младеж, са оваком љубављу и жаром за напредак умни и морални заслужује не само поштовање но и потпоре, да се послје не би отпјевало: „Ала наше за мало бијаше“. Ово ја тек рекох, да не би пао какав камен на пут тако лијепој слози, тако племенитом предузећу, тако потребној и корисној установи у нашем личном престолном граду Херцеговине. Све што би имао рећи за сад, то је: да је почетак сјајан; само тако напријед, па ето нам и боље будућности у сваком погледу. Мостарска младеж обећава много, те сваки пријатељ мора пожељети велику истрајност и прегоријевање а нарочито братинску слогу и љубав, у тако лијепом и на чврстом темељу заснованом друштву, у коме се налазе синови како богатих тако и сиромашних родитеља. То је једна околност која доказује, да мостарска младеж не тежи „по моди“ за високом госпоштином, те и у најдаљој будућности у Мостару ће бити братинско друштво а не подијељено на „сталеж“. Ја мислим да је ово један главни услов опстанка таквих друштава; само што но веле: „ако не могу бити богат, могу бити поштен, нека буде мјерило, па ће бити чланова доста. Мостарско је друштво младо, али гледајући на снаге које га сачињавају смије се рећи: Мостарци су еретни! Дај Боже! да се на ову Србадију угледају и остале општине и друштва. Истина Мостараца има доста, а и богати су, па им је и полакше тако шта створити, но нама у малим мјестанцима; али ако се не може одмах величанствено а оно се може колико се може, па да Бог поможе! Јер „да сваки чини добра колико може, много би више добра на свијету било“.

Кад сам за столом, а оно да бар проговорим све што се при њему збило.

Велики комад времена заузеле су и здравице. Иза пјесме „у Бој“, коју је друштво на опће задовољство отпјевало, а да се пјескало, не треба ни говорити — подигао је здравицу нови Митрополит просвећени Серафим за здравље, срећу и дуг живот нашег Владара Ф. Ј. I. иза које забруја са хора из грла наше младе Србадије царека „Химна“. Преузвишени поглавар наздравио је новом митрополиту; преуз. грађански доглавник Б. Кучера, слози у нашем народу без разлике вјере; Преосвећени митрополит Николајевић храброј и непобедимој војсци аустроугарској; генерал

Арлов захваљујући се изјављује наду да ће и синови Босне и Херцеговине ступивши под заставу нашег Владара у даној прилици знати храброст своју показат; пресвијетли бискуп Буцоњић радује се ступању на Архијепископску столицу Серафима Перовића, те изјављује наду за срећу и напредак православног народа у кршној Херцеговини; Преосвећени епископ Петрановић новом митрополиту и у којој је са пуно братске љубави, старачког савјета, као вјешт говорник, као Србин и патриота изјавио пуно савјетујућих братских ријечи за живот и рад међу народом и нашим свештенством, које не влада великим знањем, али које влада чистим срцем и правом оданошћу према аманетима својих светих и славних прађедова; Протопоп Зимоњић војвода гатачки у име свештенства као г. пре-

часни прото Бокототорске Епархије, игуман манастира житомишљича господин Симеон и пресједник српско-православне мостарске општине наздравише новом митрополиту, иза којих се здравице прекинуше, што нам показа запаљена у врх стола свијећа. Што се тиче здравица оволико сам их запамтио, а чини ми се да су овако текле и овим редом.

Ако је и весела доста је, па и ја велим, да овђен мало одушим, па Боже здравља и весела, опет ћу наставити што мого и умно о мом „путешствију“. Но ако баш и не ваља, а оно није ни скупо, па ћемо се некако крпити, до бољег часа, а сад до скорог виђења из Требиња. Елем сад ћемо о нашем одласку, јер се ваља братски изљубити; та Бог зна ко ли живео ли мртав.

Број 1846.

ОКРУЖНИЦА

Свему српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Овом наредбом ставља се у дужност свештенству, да имаду течајем сваке године и то у мјесецу Јуну послеј свршених испита подносити надлежном протопрезвитеру или надзиратељу: „преглед српско-православних вјероисповједних школа“, као и „преглед народних (комуналних) школа“. — Формулар по коме се има овакови прегледи састављати, изашао је конзисторијалном окружницом од 22. Јануара 1887 год. Број 111. (види „Д. Б.

Источник за мјесец Новем. и Декем. 1888. год.).

Протојереји и надзиратељи имаду пак према поднесеном прегледу од подручног свештенства састављати горња оба прегледа из подручних парохија и овамо сваке године по Петрову дану шиљати тачно и на вријеме.

Из сједнице конзисторијалне у Сарајеву 22/ХП. 1888.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Ђорђе Николајевић.

Број 320. ех 1889.

ОКРУЖНИЦА.

Пречасном свештенству и поштованим српско-православним црквеним општинама Херцеговачко-захумске Епархије.

Још у апостолским заповједима прописано је приносити бескрвну жртву и молити се за све усопше православне. Зато у свима древним литургијама налазимо молитве за упокојене и односна правила. Према томе наша света мати црква при свакидашњим богослужењима моли се за мртве, а осим тога у извјесна времена свршава опште панихиде (задушнице.)

Благочестиви је дакле хришћански обичај чинити помене нашијем мртвима приликом четрдесетнице, годишњице, пе-

десетогодишњице, стогодишњице и т. д. — Особито смо то дужни извршивати према општим нашим црквено-народним добротворима, који принијеше жртве на олтару наше православне цркве и племена нашег.

Пречасно свештенство и поштоване српске општине! Ове године на Видов-дан 15. Јунија навршује се пет вијекова, пет стотина тужнијех година од косовске битке, која је врло знаменита за живот српског народа. Тада погибоше на бојном Косову

WWW.UNILIB.RS

за своју свету вјеру и отаџбину српски цар Лазар, цвијет од српске властеле, и на хиљаде српских јунака. Дужност је наша као потомака њихових држати их у вјечном спомену код народа.

Позивам вас дакле као Архипастир ваш, да се на тај: за Србе тужни али у исто вријеме српском крвљу освећени даи, при божанственој литургији и парастосу, што се има одслужити у свима православним црквама ваше Богом храниме Епархије, скромно и смирено помолите за вјечни покој душа свију славнијех наших предака и косовских јунака, који у том боју „за крст часни и слободу златну“ изгибоше.

У јектенијама треба говорити. еце молимо њ ѡпокоени дшгъ ѡспшнхъ раковъ,

војинхъ, за вѣрѡ христѡвѡ и своѡ отечество погившихъ коевъ вѣ косовскои брани и ѡ еже проститисѡ имъ и т. д.

Позивам даље моје пречасно свештенство да тога дана при божественој служби поучи сабрани на молитву народ о међусобној љубави, слози и поштењу, да униште завист, мржњу и неслогу, да се у својим молитвама обраћају светом мученику српском цару Лазару за посредовање код Бога, да нас уздржи тврде у вјери и народности својој и поштене у дјелима нашим, пјевајућу му: „радѡсѡ Лазарѡ приснопамятне!“

У Мостару, 11. маја 1889.

АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захумски:
Серафим Перовић.

Р а з н о.

„Српско-православно црквено пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву.“ Овијех дана потврђена су од земаљске владе правила овог друштва и у име Бога ступило је друштво у сталан рад. У њему досад има 35 судјеловача мушких и 18 женских. Привремени је коровођа овог друштва г. Никола Тајшанавић, овдашњи учитељ; но, док друштво буде располагао са бољим и повољнијим материјалним средствима набавиће себи сталног и нарочитог коровођу. Привремени одбор овога друштва издао је позив на уписивање у чланство, који овдје доносимо у слиједећем:

„Познато ће Вам бити, да се код нас у Сарајеву још прошле године покренула замисао да се оснује стално српско-православно црквено пјевачко друштво. Познато вам је и то, да су се око тога неки из наше средине заузели, друштво сакупили, и отпочели радити на остварењу те замисли.

Сада Вам јављамо радосну вијест, да се та замисао друштвена остварила и да је друштво у име Бога, а у славу и на дику наше св. православне српске цркве и нашег српско-православног народа у Сарајеву, са његовим правилима од Високе земаљске владе потврђено, те да је тијем високијем актом добило право јавности и постало самосталним.

Друштво се зове: „Српско православно црквено пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву“ а цијељ је његова ова:

а) да изучава нотално православно црквено пјеније, те да тијем украшава благољепије црквено о свима већим празницима и еснафским пировима;

б) да судјелује при свима обредима православне цркве, о чему ће најприје друштвени одбор рјешавати и то у споразуму са овдашњом српском општином и духовном власти;

в) да се поучава у пјевању умјетничкијех, српских народнијех и осталих славенских пјесама, и да се у опће вјезба у вокалној и инструменталној музици, те да исту унапређује;

г) да приређује друштвене забаве и бесједе у корист друштвене благајне и у корист добротворнијех цијељи.

Осим тога друштво и ако је самостално радо је и жели, да све друштвене послове удешава и ради у споразуму и договору са овдашњом српско-православном црквено школском општином.

А што је најглавније, друштво је преузело на се да шири међу нама слогу и љубав. То му је најсветија задаћа, па је зато и узело за свој друштвени наслов име „Слога“, да њиме свакоме и свугдје дјелом предњачи.

Друштво је од почетка свога рада увијек било наклоњено братској слози и љубави према свакоме честитоме брату српско-православне вјере, па је зато и уредило да његовим чланом може бити свака особа српско-православне вјере неприкорног моралног владања. Оно сад жели да то и у дјелу приведено види, жели да захвати корјена у свима слојевима српско-православног народа овдје.

Јављајући вам ту радосну вијест и износећи пред Вас: смјер, жеље и намјере друштва, да их упознате, ако их до сада изближе познавали нијесте, позивамо Вас уједно као честитог и правог родољуба — да ступите у коло овога младог друштва, да се уништите за члана његовог,

ше да потпомогнете шу нашу општу добротворну и просвјетну задругу.

Потпомоћи друштво и бити његовим чланом, то није ни за кога ништа тешко, јер је у томе учињена олакшица и дата прилика свакоме, да га потпомогне и да буде његовим чланом. — Друштво ћете помоћи:

1. Кад се упишете за друштвеног члана утемељача, помажућег или судјелујућег.

2. Кад га што боље препоручите сваком згодном приликом.

3. Кад му и сами што више чланова прикупите и кад га обдарите добровољним прилозима.

Уређена и високом владом потврђена цијена за друштвене чланове утемељаче и помажуће јесте ова:

а) Члан утемељач друштва плаћа у друштвену благајну једном за увијек (или према стању за двије године) 50 ф. и остаје чланом друштва док год исто постоји.

б) Члан помажући друштва плаћа у друштвену благајну 50 крајцара мјесечно у напредак.

в) Члан судјеловач друштва не плаћа у друштвену благајну ништа, већ само редовно долази и учи са друштвом што год ликовођа и одбор друштвени нареди и пјева гдје год буде требало.

Добровољни прилози примају се са највећом благодарношћу и објављују се путем новина.

Ако гајите искрено осјећање за напретком овога друштва, ако га желите потпомоћи и бити чланом његовим — што ми пуни наде и увјерења у искрено родољубље ваше, другчије и не држимо — изволите се пријавити за сада до избора сталног одбора, потписаном привременом одбору друштвеном, да вас уврети по вашој вољи међу досад уписане чланове друштва.

На вама је дакле ред, и од вас очекујемо да учините своје, т. ј. да друштво потпомогнете, да га као прво српско православно друштво у Сарајеву одржите, да опстане и да се утемељи. Од вас зависи да друштво своју племениту и

свету задаћу извршивати узмогне. Од вас зависи да друштво одговори ономе, чему треба да одговара тако једно српско-православно друштво у престолници Босне поносне.“

Ушљед овог позива, којег је привремени одбор Српско-православног црквеног пјевачког друштва „Слоге“ разаслао, обдржавана је главна друштвена скупштина на дан 14. маја о. г. у дворани српско-православне основне школе, у у I. разреду, под предеједништвом Његовог високопреосвештенства АЕ. и Митрополита г. Ђорђија.

На овој скупштини, која је одпочета тачно у 9½ сати био је овај ред: 1. Отварање скупштине и читање друштвених правила; 2. Читање списка до тада уписаних чланова друштва; 3. Уписивање нових чланова друштва; и 4. Бирање новог и сталног друштвеног одбора.

Овај ред извршен је поменутог дана правилно и тихо, и изабрата су за управни одбор овог друштва шљедећа лица:

Г. Г.: Петро Т. Петровић за предеједника, Васо Краљевић за подпредеједника, Алекса Михајловић за благајника, Сава Манојловић за тајника и Димшо Драгичевић за књижничара; а за одборнике г. г.: Стево Трифковић свештеник, Никола Тајшановић учитељ, Ристо Максимовић, Мићо Авдаловић, Стјепо Српкић и Илија Илић.

До сада уписало се је чланова утемељача 15 а потпомажућих 77; а надати се у свијест и родољубље Срба сарајлија биће их и више

Дај Боже да ово друштво у будућности напредује и освјетла образ себи, својој цркви и народу, а на посе да предњачи свима мјестима у Босни и Херцеговини, и у то име желимо му сретан почетак и сложан рад.

„Косовска петстогодишњица“. Из чешког „Народног листа“ дознајемо, да се и браћа Чеси справљају за свечаност косовске петстогодишњице. Њива „школска матица“ положиће на споменик палих српских јунака велики златан вијенац у име чешког народа.“

Читуља.

Димитрије Соколовић свештеник из Фоче, Ерцеговачке Епархије, преселио се је у вјечност после кратког али тешкога боловања 21. Марта о. г. у 45. години свога живота. Покојник се је родио у Фочи, отац му је такођер био свештеник. За свештеника рукоположио га је Митрополит Прокопије године 1875.

Био је Јабучки парох у којој парохији вршио је своју дужност све до смрти своје. Сахрањен је од 4. свештеника и одпраћен до вјечне куће уз многобројну пратњу. Иза покојника остаје вјерна супруга су петеро нејаке дјечице.

Вјечнаја му памјат!